T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI
(RUS DİLİ VE EDEBİYATI)
ANABİLİM DALI

RUSYA'DA PAGANİZM

Yüksek Lisans Tezi

Betül KAYA

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Ayşe Pamir DIETRICH

Ankara-2012

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile tezimdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.(/ / 2012)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

Betül KAYA

İmzası

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI
(RUS DİLİ VE EDEBİYATI)
ANABİLİM DALI

RUSYA'DA PAGANİZM

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ayşe DIETRICH

Tez Jürisi Üyeleri:

Adı ve Soyadı	**İmzası**
..Prof. Dr. Ayşe DIETRICH.....	.....
..Prof. Dr. Tüten ÖZKAYA.....	.....
..Prof. Dr. Ayla KAŞOĞLU.....	.....

Tez Sınavı Tarihi:...06..06..2012.....

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI.....iv

İÇİNDEKİLER.....v

ÖNSÖZ.....vi

KISALTMALAR.....viii

GİRİŞ

Genel Olarak Paganizm ve Tanımı.....10

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1 Rusya'da Paganizm İnancının Başlangıcı.....13

1.2. Rus Pagan Tanrılar 20

1.2.1. Perun.....21

1.2.2. Volos (Veles).....25

1.2.3. Mokoş.....27

1.2.4. Khors.....28

1.2.5. Dazhbog.....29

1.2.6. Stribog.....30

1.2.7. Simargl.....31

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. Rus Paganlarda Doğa Güçlerine İnanış.....35

2.1.1. Su Kültü.....35

2.1.2. Toprak Kültü.....36

2.1.3. Hava Kültü.....36

2.1.4. Ateş Kültü 37

2.2. Baba-Yaga.....38

2.3. Mekân Ruhları.....40

2.3.1. Domovoy.....40

2.3.2. Leshiy.....43

2.3.3. Rusalka.....46

2.3.4. Vodyanoy.....47

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. Rus Pagan Toplum Yapısı.....50

3.1.1. Rus Pagan Kültürü.....52

3.1.1.1. Rus Paganizminde Doğum İnancı.....53

3.1.1.2. Rus Paganizminde Yetişkinlik 54

3.1.1.3. Rus Paganizminde Ölüm İnancı.....55

3.1.1.3. Rus Paganizminde Müzik.....56

3.1.1.4. Rus Paganizminde Düğün.....56

3.1.2. Dualist İnanç.....58

3.2. Pagan Festivalleri.....59

SONUÇ.....62

ÖZET.....65

ABSTRACT.....66

KAYNAKÇA.....67

ÖNSÖZ

Kesin olarak ne zaman başladığı belli olmayan ve 9.yüzyıla kadar Rusya'da etkisi açıkça görülen paganizm, Kiev Prensi Birinci Vladimir'in Hıristiyanlığı tercih etmesine kadar geçerliliğini sürdürmüştür. Hıristiyanlığın kabulünden sonra ise, çeşitli sembollerle yer değiştirmiştir. Örneğin, Rus Pagan tanrısı Perun'un Hıristiyanlık döneminde görevinin Aziz İlyas ile bağdaştığını görmekteyiz. Bu da, paganizmin evrimleşerek günümüze farklı versiyonlarıyla devam ettiğini göstermektedir.

Paganizm konusu aslında çok eski ve günceldir. Ülkemizde paganizm konusu ile ilgili araştırmaların çok kısıtlı olmasının yanı sıra merak uyandıran bir çalışma alanı haline gelmemiştir. Bunun da başlıca sebebi, Türkiye'de çok eski zamanlardan beri halkça kabul edilen ve benimsenen dinin İslamiyet olması muhtemeldir. Bu konu hakkında Türkiye'de yayınlanmış eserler, A. Dıetrich-XI-XVII Yüzyıl Rus Edebiyatı adlı eseri ve A. Dıetrich- Rus Mitolojisi adlı makaledir. Rusya'da ise, paganizm ile ilgili birçok kaynaklar mevcut olup, ancak kaynaklara ulaşmada bir takım zorluklar yaşandı. Bu tezi hazırlamada E. Levkievskaya-Mifi russkogo naroda, B. A. Rıbakov- Yazıçestvo drevney rusi ve Y. V. Mizun- Taynı yazıçeskoy rusi eserleri çok yardımcı olmuştur. Bununla beraber paganizm hakkında yazılmış İngilizce eserler de Türkçeye çevrilerek, bu teze yansıtılmıştır.

Bu tezin konusunu seçmem de yardımcı olan, tezin her aşamasında desteğini ve engin fikirlerini esirgemeyen ve yol gösteren tez danışmanım Prof. Dr. Ayşe DIETRICH'e teşekkür etmeyi borç bilirim.

Bunun yanında bugünlere gelmemde maddi ve manevi her türlü desteğini gördüğüm sevgili anneme ve babama, kardeşlerime, mesai arkadaşlarıma en derin sevgi ve saygılarımı sunarak teşekkür ediyorum.

Betül KAYA

Ankara-2012

KISALTMALAR

ABD: Anabilim Dalı

A.g.e. : Adı geçen eser

Ank: Ankara

Çev: Çeviren

Ens: Enstitü

İst: İstanbul

ODTÜ: Ortadoğu Teknik Üniversitesi

TTK: Türk Tarih Kurumu

Uni: Üniversite

Yay: Yayınevi

YL: Yüksek Lisans

GİRİŞ

Genel Olarak Paganizm ve Tanımı

İnsanoğlu var oluşundan bugüne, doğa hakkında henüz bilimsel çalışmalar olmadığı dönemlerde, gözle görünür olayları-yağmur, fırtına, kar- açıklama ihtiyacı hissetmiş ve yaradılış gereği insanda var olan tapınma güdüsü ile bir Tanrı veya birçok tanrıyı benimsemiştir. Görünmez olan varlıkların, bir şekilde görünür kılınması, doğa olaylarının nasıl oluştuğu merakının giderilmesi ve Tanrılarını somutlaştırma çabaları putperestliği - paganizmi doğurmuştur.

"Pagan" terimi, Latince *"pagus"* sözcüğünden türetilmiş 'kırsal, kırsalda yaşayan' anlamına gelmektedir.[1] Avrupa'nın eski dinlerinden biridir. 9. yy başlarında, bütün kavimlerde doğa güçlerinin canlı bir varlık olduğuna inanılmış ve her güce farklı anlamlar yüklenerek insanlar tarafından bu güçler ilahlaştırılmış ve tapınılmaya başlanmıştır. Paganizm, sadece Avrupa da yaşanmamıştır. Yakındoğu'da, Afrika'da, Asya'da, Kuzey ve Güney Amerika'da, paganizm etkilerine rastlanmaktadır. Ancak, daha sonra o bölgelerdeki insanlar kendilerine ait yerel inançlara önem verdikleri için, yavaş yavaş paganizmden uzaklaşmışlardır.[2]

---

[1] B. Morris, **Religion and Antropology A Critical Introduction**, New York, USA, Cambridge Uni. Press, 2006, s. 274

[2] A. N. Kurat, **Rusya Tarihi Başlangıçtan 1917'Ye Kadar**, 4. Baskı, Ankara, TTK, 1999, s. 12-13

Pagan terimi, bilimsel araştırmalar doğrultusunda, dünya çapında tüm putperest toplumlar için kullanılmıştır. Kavramsal adı ile "politeizm (çok tanrıcılık)"dir. İçerisinde "natüralizm (doğaya tapınma)" ve "animizm (ruhçuluk)" öğelerini de taşımaktadır.[3] İnsanlar yaşadıkları ortamın şartlarına göre, kutsal atfetmek istedikleri öğeyi belirlemişler ve ona tapmışlardır. Örneğin, su kenarında yaşayan bir topluluk, başta su olmak üzere, nehirleri, suda yaşayan canlı varlıkları, suda yaşayan bitkileri kutsallaştırmıştır. Bir başka örnekle, ormanda yaşayan Paganlar, ormanın gücüne, ağaçlara, hayvanlara tapmışlardır.

Tarihte, Pagan terimi, medeni olmayan, vahşi anlamında aşağılayıcı bir tabir olarak Roma askerleri tarafından siviller ya da savaşçı olmayanlar için de kullanılmıştır. Daha sonra Hıristiyanlar, Hıristiyan olmayanlar kişilere pagan demiştir.[4]

Paganlar, tanrısal varlık olarak inandıkları güçleri, bir şekil, sembol ya da yaşayan varlıkla tasvir etmişlerdir. Bunlar bazen bir idol olarak, bazen sadece bir taş ya da şekilsiz bir cisim ile temsil etmişlerdir. Tanrısal gördükleri varlıklar adına tapınma törenleri düzenlemişlerdir, onlara kutsal saydıkları mekânlarda yer vermişlerdir.

---

[3] Ş. Gündüz, **Anadolu'da Paganizm-Antik Dönemde Harran ve Urfa,** Ankara, Ankara Okulu Yay., 2005, s. 9.

[4] Ş. Gündüz, A.g.e., s. 4

Paganizmde, atalar kültü inancı büyük bir yer tutmaktadır. Atalar kültü inancı, pagan toplumlar için natüralizm kadar önemlidir. İnsanlar, kabile reislerini, din adamlarını, rahiplerini, büyücülerini, hekimleri, diğer insanlara göre daha üstün görmektedirler. Onları tanrılar tarafından gönderilmiş ataları olarak görmektedirler. İnanç ve gelenekleri doğrultusunda, ataları öldüğü zaman, ruhlarının yeryüzünde varlıklarını sürdürdüklerine ve halklarına karşı koruyucu güç olduklarına inanılmaktadır. İnançlarını, tapınmalarını yakarış ve ibadet şeklinde gösterdikleri gibi, onları temsil eden idolleri, putları karşısında da tapınmaktadırlar. Zor durumda olduklarında ya da ihtiyaç duydukları her zaman atalarının ruhlarını çağırıp ya da inandığı gücün ne şekilde kendisine yardım edeceğini düşündüğü şekilde irtibat kurarak ondan yardım isterler.[5]

Paganizme kısaca değindikten sonra aşağıda Rus paganizmi; Rus paganizminin kökenini, toplumsal konumunu ve etki alanlarını tespit etmeye çalışacağız.

[5] Kulturologiya, **İstoriya kulturı rossii**, St. Peterburg, 2005

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Rusya'da Paganizm İnancının Başlangıcı

Slavlar, Avrupa'ya en son giren ve Ari dilini[6] konuşan halklardır. Dil, arkeoloji ve bitki adlarının araştırılması sonuçlarına göre, Slavların, bin yıldan daha uzun bir süre Dnyester ve Vistül nehirleri arasında kalan sınırlı bir toprak parçasında yaşamak zorunda kaldıkları ortaya çıkmıştır. Sırasıyla İskitlerin, Sarmatların ve Gotların egemenliği altında yaşamışlar, fakat V.yüzyıldan sonra, Avrupa'da yaşanan karışıklıklar nedeni[7] ile bu bölgeden ayrılmışlar ve doğuya doğru göç etmeye ve yerleşmeye başlamışlardır.

İlk kez, Slav adı bazı kaynaklara göre, 6. yüzyılda *"Sklavini"* olarak bulgulanmıştır. Slav kaynaklarında ise, 6.yüzyılda Naziansli Psedo-Cesarious'un kitabında *"Slovene"* olarak kayda geçmiştir.[8] 6.yüzyılda (M.S. 550'li yıllarda) Caesareali Procopius, *"De Bello Gothica"* adlı eserinde *"Sclavenos"* kelimesini

---

[6] Ari Dil: Belli bir halkla ilgili, bu halka özgü, saf ve dışarıdan herhangi bir yabancı kelimenin olmadığı dil.

[7] Bu dönemde Avrupa'da Bulgarlar, Avarlar ve Hunlar tarafından işgaller, yağmalamalar başlamıştır.

(M. Eliade, **Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi/Cilt III Muhammede'den Reform Çağına**, çev. Ali Berktay, İstanbul, Kabalcı Yay., 2000, s. 36)

[8] A. N. Kurat, **Rusya Tarihi Başlangıçtan 1917'Ye Kadar**, 4. Baskı, Ankara, TTK, 1999, s. 4

kullanmıştır. Bu eserde sadece Güney Slavlarını basit bir şekilde anlatmıştır. Ptolemy, *"Geographia"* adlı eserinde *"Soubenoi"* olarak Slavlardan söz etmiştir. Jordanes ise, yazdığı *"Getica"* adlı eserde, askeri yapıdan, sosyal hayat ve Bizanslılar hakkında bilgi vermektedir. Slav kelimesinin, tam olarak ne anlama geldiği bilinmemektedir.[9] Günümüz Rusçasındaki *"slovo"* (kelime) sözcüğü ile bağlantılı olması da muhtemeldir. Belki de o dönemde Slavlar anlaşılabilir bir dil konuşuyorlardı ve böyle bir adla adlandırılmışlardı.

Slavlar, yaşadıkları bölgelere göre, üçe ayrılmışlardır. Doğu Slavları, Batı Slavları ve Güney Slavları. Bizim inceleyeceğimiz bölge ise, Doğu Slavları grubuna ait Rus etnik grubudur.

Batıda Karpat dağlarından, doğuda Oki ve Volga nehirlerine, kuzeyde Baltık denizine, güneyde ise, Dunaya ağzına kadar olan Doğu ve Orta Avrupa bölgesinde Doğu Slavları yaşardı. Doğu Slavların, Ruslar, Ukraynalılar ve Beyaz Ruslar olmak üzere üç farklı kültürel ve etnik gruba ayrılması, Kiev Ruslarının dağılmasından sonra gerçekleşmiştir. 13.yy da Moğol ve Tatar akınları ile Kiev Rusya'sı çökmesi ile bugünkü Rusya'nın ortalarına ve kuzeyine doğru başlayan göç dalgalarıyla Rusya kurulmaya başlanmıştır.[10] İsveçli Vareg liderlerinden Rurik (Ryurik), Novgorod şehri merkez olarak 862'de Rus Knezi olmuş, çevredeki İslavları birleştirmeyi başarmış ve ilk Rus devleti böylece kurulmuştur. "Rus" ismi İsveçlilere Finlilerce

---

[9] A. Dietrich, **The Origins of Slavs**, Yayınlanmamış Ders Notları, Ankara, ODTÜ, Tarih Fakültesi, 2012

[10] E. Warner, **Rus Mitleri**, çev. Mert Kireççi, Ankara, Phoenix Yay., 2010, s. 10

söylenen "kayıkçı, denizci, kürekçi" manalarına gelen "Routsi" isminden türemiştir.[11]

Rusların o dönemde yerleştikleri bölge ormanlık ve çok fazla nehrin bulunduğu bir alandı. Yaşamlarını avcılık, balıkçılık ve arıcılıkla sağlamaktaydılar. Tarımla çok fazla ilgilenememekteydiler. Çünkü geçimlerinin başlıca temeli olan avcılık, yaşadıkları bölgede azaldıkça göç etmek zorunda kalmışlardır. Kısmen de olsa tarımla uğraşmışlardır. Kendilerine küçük bahçeler yaparak orada ihtiyaçlarını karşılayacak kadar bitki yetiştirmişlerdir. Tam olarak tarımla ilgilenmeleri 10. yüzyıla denk gelmektedir. Bu dönemde artık ticaretini de yapabilecek kadar arpa, buğday, çavdar gibi hububat yetiştirmeye başlamışlardır.[12]

Balıkçılık için uygun bir bölgede yaşayan Ruslar, kayıklar yaparak suyu bol, akış hızı yavaş olan nehirler üzerinden ulaşımlarını da sağlamaktaydılar. Irmaklar oldukça fazlaydı ve kolları birbirine yakın olduğu için ulaşımda sıkıntı çekmemekteydiler. Yazın suların bol olduğu dönemlerde kayıklarla, kışın ise donma olayı yaşandığı için nehirler üzerinden yürüyerek birbirleriyle iletişimleri de kolay olmaktaydı.[13]

---

[11] A. N. Kurat, **Rusya Tarihi Başlangıçtan 1917'Ye Kadar,** 4. Baskı, Ankara, TTK, 1999, s. 4

[12] A. N. Kurat, a.g.e., s. 9-10

[13] A. N. Kurat, a.g.e., s. 9

Ruslar, o dönemde ticaretle de uğraşmışlardır. Yaşadıkları bölgelerde kıymetli hayvanların olması onları kürklerini satma olanağı veriyordu. Bunun için de ayrıca avcılık gelişmiş diyebiliriz.[14]

Dokuma ile de uğraşan Rus toplumu, ketenlerden kumaşlar elde etmişlerdir. Ağaç kabuklarından tabaklar, eşyalar yaparak hayatlarını kolaylaştırmanın yolunu bir şekilde keşfetmişlerdi. Ormanlardan ağaçlar keserek bunlara şekiller vermişlerdir. Kendileri için ev, hayvanları için barınak yapmışlardır.[15]

Sosyal yaşam bakımından Ruslar, küçük topluluklar halinde yaşamaktaydılar. O dönemde rodlar(boylar) a ayrılan Ruslar, soyları(familyaları) oluşturmaktaydı. Her rodun ve her soyun kendilerine ait dini, sosyal ve siyasi hayatı mevcuttu. Her rod kendi bölgesinde yaşamakta olan bir topluluktu. Rodlar akrabalık bağı ile soyları oluşturmaktaydı. Bir sorun olduğunda her rodun en bilgesi sayılan en yaşlıları veçe adında bir mecliste toplanır ve kararlar alırdı. Herkes bu kararlara saygı duyardı.[16]

Dini bakımdan ise, Ruslar doğaya ve onun gücüne inanan bir toplumdu. Geçimlerini sağlamak için tabiata iyi davranmak zorunda olduklarını benimsemişlerdi. Ateşe, suya, toprağa saygı duyarlardı. Onları canlı birer varlık olarak düşünürlerdi. Bu da paganizm- çok tanrıcılığı doğurmuştur. Çünkü o dönemde

---

[14] A. N. Kurat, **Rusya Tarihi Başlangıçtan 1917'Ye Kadar,** 4. Baskı, Ankara, TTK, 1999, s. 9

[15] A. N. Kurat, a.g.e., s. 10

[16] A. N. Kurat, a.g.e., s. 10-11

henüz kitabı olan bir din yoktu. İnsanlar kendilerine ne fayda ederse ona inanıyorlardı. Saygısızlık durumunda ise, felaket ve uğursuzluğun rodlarından eksik olmayacağına inanışları oldukça gelişmişti.

Günümüz Rusya'sında çoğunluğun inandığı, benimsediği din Ortodoksluktur.[17] Peki, Hıristiyan Ortodoksluğu benimsenmeden önce insanların inandığı "din", acaba insanların da kurban edildiği ilkel bir kült müydü? Yoksa sadece manevi bir ilkellik miydi?

Rus paganizmi ile ilgili olarak günümüze çok az bir bilgi ulaşmıştır. Rusların dinsel inançları hakkındaki bilgileri, Kiev Rusya'sı döneminde yazılmış vakayinameler ve menkıbeler aracılığıyla ediniyoruz. Bunlar da Hıristiyanlığın kabulünden sonra yazılmış eserlerdir. Rusların dini inanışları ile ilgili en güvenilir bilgiye "*Nestor Kroniği*" ve "*Geçmiş Yılların Menkıbesi*[18]" eserlerden ulaşabiliyoruz.

---

[17] Rusya, 60 farklı etnik grubun yaşadığı federasyon bir devlettir. Her ne kadar resmi din Hıristiyan Ortodoksluğu olarak kabul görse de, Rusya'ya bağlı özerk cumhuriyetler ve etnik gruplar tarafından inanılan birçok farklı dini bünyesinde barındırır. Ortodoksluktan sonra büyük çoğunluğun inandığı din Müslümanlık, Budizm ve Yahudilik olarak sıralanmaktadır.

(E. M. Mikail, **Yeni Çarlar ve Rus Dış Politikası**, İstanbul, Kültür-Sanat Yay., 2007)

[18] *Geçmiş Yılların Menkıbesi*(Povest Vıremennıh Let) kroniğinin üç nüshası vardır: Nestor nüshası, Silvester nüshası ve 1118 tarihli nüsha.

Rus inancı, *"yazıçestvo-язычество"* olarak adlandırılmaktadır. Bu inancı taşıyan kişilere ise *"Pagan"* adı verilmektedir. Temelde, bütün eski dinlerde olduğu gibi- Yunan, Hint, İran dinlerinde- doğaya ve doğanın gücüne inanmışlardır. Fakat Rusların ayrıntılı bir şekilde yazılmış mitleri, kutsal sayılabilecek kitapları ya da destansı bir anlatıları mevcut değildir. [19]

Doğanın, hayatın, vahşi hayvanların, ruhların kutsallığına dair inanç, dünyanın her yerinde bulunabilir, fakat Rus Paganlar, bunu miras ve kökenleri olarak görmüşler ve bunları günlük yaşamlarına oturtarak, inanç ve değerlerini korumuşlardır. Rusya'nın o dönemki fiziki yapısı göz önünde bulundurulursa insanlar hayatlarını sadece avcılık, tarım bazen de arıcılık ile sağlıyorlardı. Evlerini genelde su, nehir, göl kenarlarına kuruyorlardı. İhtiyaçlarını sudan, topraktan, ormandan karşıladıkları için, bu nesnelere iyi davranma, onları memnun etme inancı içerisindeydiler. Eğer doğaya karşı yanlış bir tutum sergilerlerse, kendilerini cezalandıracaklarına, nimetlerinden mahrum edeceği kanısındaydılar. Rus Pagan inancına göre, toprak, kalbinin kazanılması ve duygularına saygı gösterilmesi gereken bir varlıktı. İlk tohumları ekecek olan kişi önceden oruç tutardı. Hasatı yaptıktan sonra ise, toprağın kendini yenilemesi için özen gösterilirdi. Hediye olarak toprağa, tuz ve ekmek sunulurdu. Özellikle kış aylarında toprağın uyuduğu ve bahar geldiğinde uykusundan uyandığı inancı vardı. Hatta bu dönem içerisinde toprağın hamile olduğu düşünülürdü. Bu yüzden kış aylarında çit sürmek, kazık çakmak

[19] E. Warner, **Rus Mitleri**, çev. Mert Kireççi, Ankara, Phoenix Yay., 2010, s. 10

toprağa zarar verecek hareketler olarak görülür ve kendilerine bir daha ürün vermeyeceği düşünülürdü.[20]

Rusya, 988 yılında Kiev Prensi Birinci Vladimir'in Hıristiyan Ortodoks inancını seçmesine kadar, paganizme inandı. Bizanslı misyonerlerin Rusya'ya ulaştırdığı Hıristiyanlık, 988'de Kievli Prens Vladimir'in kendisini vaftiz ettirmesiyle, Kiev Rus Devleti'nin resmi dini oldu.[21]Buna rağmen, Rusya'nın büyük çoğunluğunun, puta tapan pagan inanışından, Ortodoks inanışa geçişi yüzlerce yıl aldı.

---

[20] A. Dietrich, **Rus Edebiyatı XI-XVII Yüzyıl,** İstanbul, Multilingual, 2003, s.35-36

[21] Ortodoksluğun, Rus tarihinde kökleşmesinin başlangıcı, Rusya'nın *"Kutsal Rusya"* olarak tanınmasını sağlayan Kiev Prensi Vladimir Dönemine kadar götürülebilir. İktidarı döneminde, çok tanrılı paganizm inancına sahip Rus halkını birleştirmek için tek bir tanrı inancının gerekli olduğunu düşünmüş. İslamiyet ve Museviliğin kendi ruhlarına uymadığını düşünerek, Hıristiyan Ortodoksluğu dinleri olarak kabul etmişlerdir. Yunanistan'a gözlem için giden bir heyet dönüşlerinde anlattıkları izlenimler neticesinde bu din benimsenmiştir.
(Kulturologiya, **İstoriya kulturı rossii**, St. Peterburg, 2005, s.19)

1.2. Rus Pagan Tanrılar

Rus Paganizmine göre, iyi tanrılar gökyüzünde, ruhlar ise yer üstünde ya da yer altında yaşarlardı. Taptıkları iki yüzden fazla tanrı vardı ve tanrıların her biri kabile hayatını, her bir insanın kaderini, iyi-kötü yönden etkilerdi. Eğer kabile tanrıyı kızdırdı ise, tanrının o bölgeye kuraklık, felaket getirdiğine; eğer tanrıya bir şeyler kurban edildi ise, tanrının bereket, bolluk getirdiğine inanılırdı.[22]

Pagan inancına sahip Rusların, o döneme ait yedi büyük tanrısı vardı. Bunların en büyükleri ve en önemlisi Perun olmak üzere Volos (Veles), Simargl, Mokoş, Khors, Stribog ve Dazbog'tur. Nestor Kroniğinde tanrılarla ilgili şu bilgilere rastlanmaktadır:

"Vladimir, Kiev'de tek başına hüküm sürmeye başladı ve sarayın dışındaki tepenin üzerine idoller yerleştirdi. Bu idoller arasında, gümüşten başı, altından bıyıkları ve tahtadan gövdesiyle Perun'un yanında, Khors, Dazhbog, Stribog, Simargl ve Mokoş vardı. Halk bu idollere adaklar adıyor ve onlara tanrı diyordu. Kızlarını ve oğullarını getirip bu iblislere kurban ediyor ve toprağı adaklarıyla suluyordu. Hem Rus toprağı, hem de tepe kanla sulanmıştı."[23] Volos'un adı bu

---

[22] V. M. Solovyev, **Slovo o rossii**, Moskva, Russkiy yazık kursı, 2003, s. 8-9

[23] Y. Bonnefoy, **Mitolojiler Sözlüğü**, Yayına Hazırlayan: Levent Yılmaz, Ankara, Dost Kitabevi Yay., 2000, s.1013

kronikte geçmemektedir. Daha sonra 907 (Oleg'in Konstantipol Seferi) ve 971 yıllarında yapılan antlaşmalarda Volos adına rastlamaktayız.

1.2.1. Perun

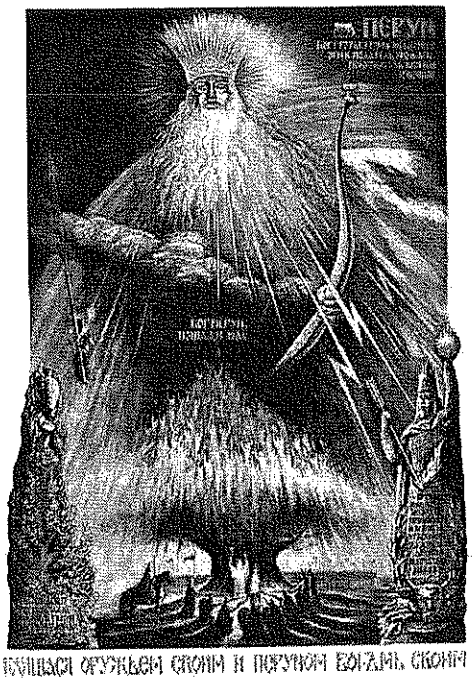

Perun (Перун)

Rus Paganizm inancında, vakayinamelere göre en önemli ve en büyük tanrının *"Perun-Перун"* olduğu anlaşılmaktadır. Perun, Rus halkının en yüce tanrısı olarak görülmekle birlikte, savaş tanrısı ve askeri liderler ile savaşçıların koruyucusu idi. 945'de Prens Igor, Yunanlılarla yapılan barış sözleşmesinin geçerliliğini sürdürmesi için onaylamaya sunduğunda, askerleri Perun'a yemin eder ve

doğruluklarının göstergesi olarak da silahları ve kalkanlarını putun altına koyarlar. Andın bozulması durumunda ise, kendi kılıçları ve oklarıyla öleceklerdir.[24]

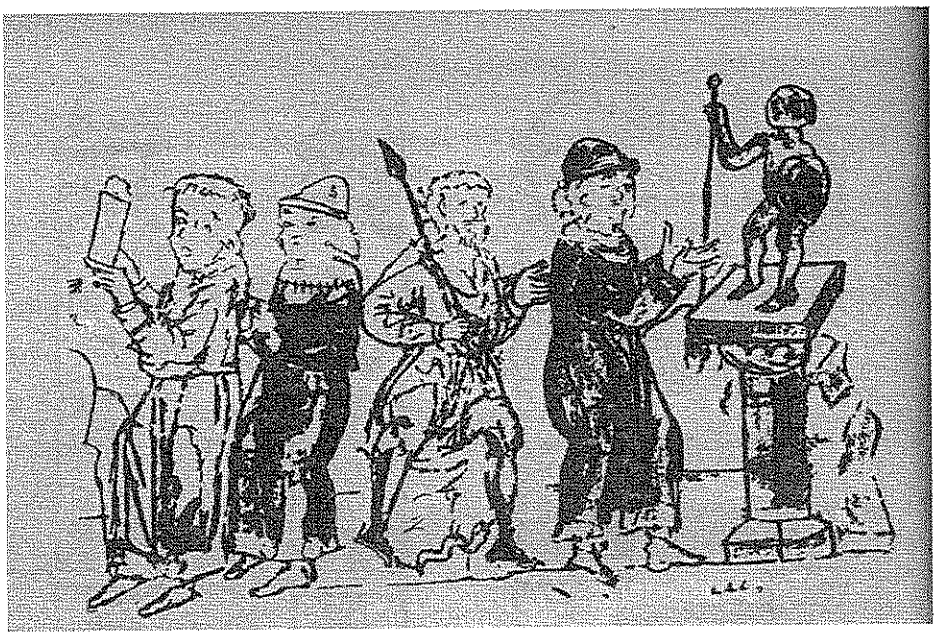

Perun idolü (minyatür)

Aynı zamanda, Perun fırtına, gökyüzü ve şimşek tanrısıydı. Gökyüzünde yaşardı ve gökyüzünün ateşi ile hükmederdi. Hıristiyanlık öncesi Avrupa'nın diğer fırtına tanrılarına olduğu gibi, onun için adanan ağaç meşe, silahı ise baltaydı. Balta Perun'un şimşeği, meşe ağacı ise bu şimşeği üzerine çeken kalkandı.[25] Meşe ağacı, yüksekliği ve sağlamlığı nedeni ile insanlar tarafından özel güçlere sahip olduğuna inanılan ve Perun'un şimşeğiyle yeryüzüne inip oturduğu yer olarak görülürdü. Bazı

[24] E. Warner, **Rus Mitleri**, çev. Mert Kireççi, Ankara, Phoenix Yay., 2010, s. 21

[25]M. Eliade, **Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi/Cilt III Muhammed'den Reform Çağına,** çev. Ali Berktay., İstanbul, Kabalcı Yay., 2000, s.36

kaynaklara göre ise, Perun'un silahı, taş ya da taştan yapılma oklardı; insanlar onu kızdırdığında fırtınanın kopması için oklarını yeryüzüne savurduğuna inanılırdı. Şimşeklerin, bu taştan yapılma oklar olduğu inancı vardı. Bayramlarda, onun adına boğa, ayı gibi hayvanlar kurban edilirdi. Hatta insanların da kurban olarak sunulduğu rivayet edilmektedir.[26]

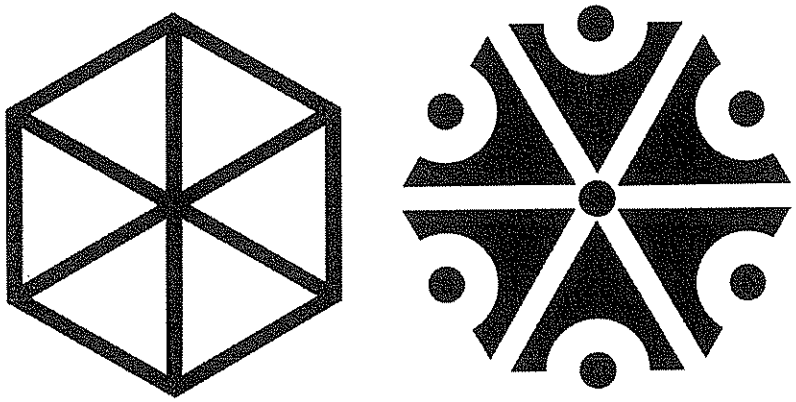

Şimşek Tasvirleri

Perun, haftanın günü Perşembe *(Rusça: четверг-çitverg)* ile tasvir edilir. Bu güne *"Perun Günü (Перунов День)"* denilir.

Hıristiyanlık döneminde, Perun'un yerini Aziz İlyas doldurmuştur. Aziz İlyas, Hıristiyan mitolojisinde, ateşten arabası ile gökyüzünden gelip geçen aksakallı bir ihtiyar olarak tasvir edilmiştir.[27]

---

[26] E. E. Levkievskaya, **Mifı russkogo naroda,** Moskva, İzdatelstvo astrel, 2000, s.21

[27] M. Eliade, **Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi/Cilt III Muhammed'den Reform Çağına**, çev. Ali Berktay., İstanbul, Kabalcı Yay., 2000, s. 36-37

Tanrılara knezler tarafından panteonlar[28]kurulmuştu. Perun için, Prens Vladimir zamanından beri Kiev'de bir tepenin üzerinde bir put bulunmaktadır. Putun tepenin üzerinde bulunması bir güç simgesi olarak görülmektedir.

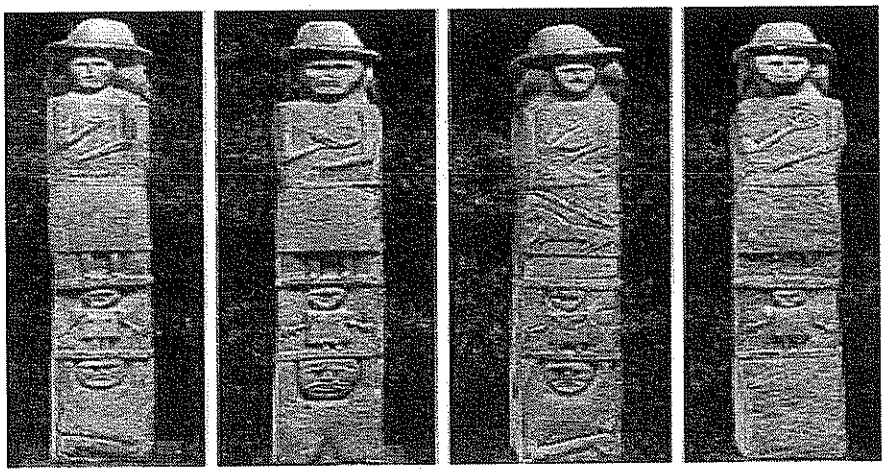

Tanrılar Panteonu

[28] Panteon: 1. Eski Yunan ve Roma'da en büyük tapınak. 2. Bir dinin (pagan, putperest bir din) tüm tanrılarının toplamını ifade eden, kapsayan, yunanca kökenli kelime.

(BSTS/TarihTerimleriSözlüğü,1974

http://www.buyukturkcesozluk.net/kelime/panteon.html)

1.2.2. Volos (Veles)

Volos (Волос-Велес)

Volos(Волос), bir diğer adı ile Veles(Велес), önemlilik açısından Perun'un arkasından gelir. Volos, hayvanların tanrısıdır. "*Geçmiş Yılların Menkıbesi*"nde Nestor, Veles için ev hayvanlarının koruyucusu olarak bahsetmiştir.[29]

Volos, aynı zamanda ticari ilişkilerin düzenleyicisi, koruyucusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Oleg'in 907'de ve Svyatoslav'ın 971' de yaptığı antlaşmalarda adı geçmektedir. Buradan anlaşıldığı üzere, knezlerin Perun ve

[29] Y. Bonnefoy, **Mitolojiler Sözlüğü,** Yayına Hazırlayan: Levent Yılmaz, Ankara, Dost Kitabevi Yay., 2000, s. 1014

Volos'tan siyasi antlaşmalarında bahsetmiş olması, tanrıların sosyal değil, politik alanda da etkili olduklarını göstermektedir.[30]

Hıristiyanlıkta Volos'un yerini, Aziz Vlasii almıştır. Aziz Vlasii, ata binmiş, etrafı atlarla, koyunlarla çevrili bir çoban olarak tasvir edilmiştir. Aziz Vlasii, vahşi hayvanların koruyucusu olarak kabul edilmiştir.[31]

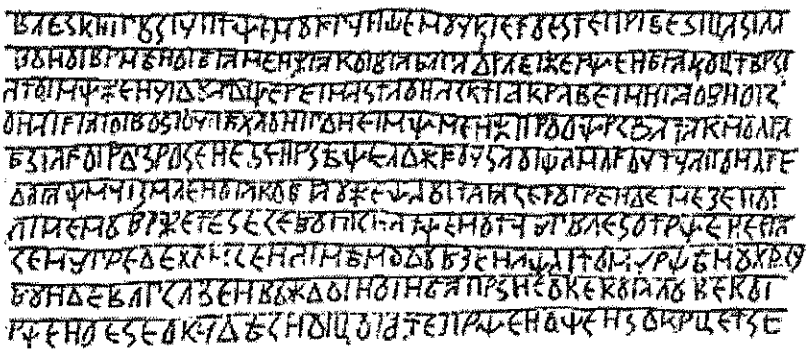

Volos'un Kitabı

Volos, haftanın günü olarak Pazartesi *(Rusça: понедельник-panidel'nik)* ile tasvir edilmektedir.

[30] E. E. Levkievskaya, **Mifı russkogo naroda**, Moskva, İzdatelstvo astrel, 2000, s.26

[31] E. E. Levkievskaya, a.g.e., s. 27

1.2.3. Mokoş

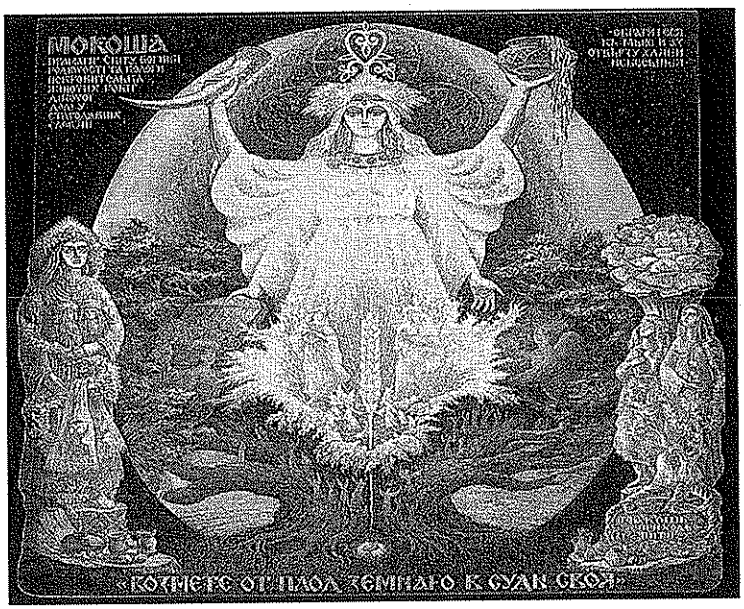

Mokoş(Мокошь)

Mokoş(Мокошь), Hintçede kurtulma ve özgürlük anlamına gelen Mokşa olarak adlandırılır ve ayrıca Mokşa'nın Hintlilerden, İskitler yoluyla Slavlara geçmiş olması muhtemeldir.[32]

Bereket tanrıçası olan Mokoş, Rus paganların büyük tanrıları arasındaki tek dişi tanrıdır. Kadınların günlük hayatta yerine getirdikleri işlerle bağdaştırılmıştır. Kutsal günü Cuma *(Rusça: пятница-piyatnitsa)* olarak kabul edilir ve bu günde ip eğirmek, çocuk yıkamak genel bir inanış ve tabu olarak görülürdü. Kadınlar yaptıkları el işlerine de Mokoş tasviri işlemişlerdir.[33]

---

[32] A. B. Zubov, **İstoriya religiy**, Moskva, Planete detey, 1997, s. 185

[33] E. E. Levkievskaya, **Mifı russkogo naroda,** Moskva, İzdatelstvo astrel, 2000, s.29

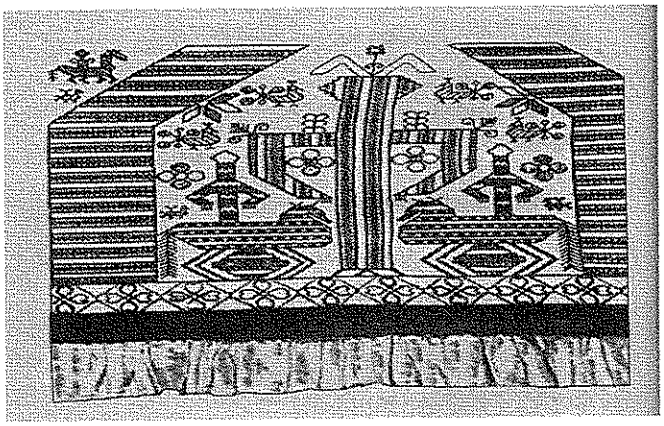

Mokoş ve Atlı Süvarileri İşlenmiş bir Örtü

Hıristiyanlık döneminde Mokoş'un yerini, Azize Paraskeva ve Azize Virgin almıştır.[34]

1.2.4. Khors

Khors(Хорс)

[34] E. E. Levkievskaya, **Mifı russkogo naroda**, Moskva, İzdatelstvo astrel, 2000, s.28

Güneş tanrısıdır. Genç, yakışıklı delikanlı ve iyilik dağıtan bir tanrı olarak tasvir edilir. Khors(Хорс) putları güneş şekillerinde yapılmıştır. Vladimir'in inşa ettirdiği panteonda yer alır. Salı günü *(Rusça: вторник-vtornik)*, Khors'a adanmıştır.[35]

1.2.5. Dazhbog

Dazhbog(Дажьбог)

"Dazhbog(Дажьбог)", köken bilim açısından "*servetleri bölüştüren*" anlamına gelen (Slavca *dat*: vermek, *bog*: servet) Pagan tanrısı, güneşle özdeşleştirilmiştir. Ekinlerin tanrısı, Svarog'un oğludur. Aşk tanrıçalarının kocasıdır.[36]

---

[35] V. Yu. Mizun, **Taynı yazıçeskoy rusi**, Moskva, İzdatelstvo veçe, 2000

[36] B. A. Rıbakov, **Yazıçestvo drevney rusi,** İzdatelstvo nauka, 1987

http://royallib.ru/book/ribakov_boris/yazichestvo_drevney_rusi.html,

Mitlerde, yakışıklı, güçlü delikanlı olarak tasvir edilmiştir ve Çarşamba günü *(Rusça: среда-sreda)* Dazhbog'a adanmıştır. Çiftçilerin tanrısıdır, onlara güç, sağlık, ürün bilgeliği ve ustalık verir.[37]

Dazhbog'un, toprağın anahtarının koruyucu olduğuna inanılır. Güneş tanrısı, kışın toprağı örter, anahtarı yazın tarla kuşlarına verir. Baharda, kuşlar anahtarı alır ve Dazhbog'a getirirler ve Dazhbog toprağı açar.

1.2.6. Stribog

Stribog(Стрибог)

Gökyüzü ve rüzgâr tanrısı olan Stribog(Стрибог) adının Slavcada rüzgâr anlamına gelen *stri* kökünden türediğini ifade edilmektedir. Gerçekte ise, Stribog adının nerden geldiğine dair kanıtların doğruluğu kesin değildir. "*İgor'un Ordusunun*

[37] V. Yu. Mizun, **Taynı yazıçeskoy rusi**, Moskva, İzdatelstvo veçe, 2000, s. 33

Bozgunu" adlı vakayinamenin bir bölümünde Kıpçakların İgor ordusuna saldırılışı anlatılır. *"Rüzgarlar, Stribog'un torunları, denizden esiyor ve beraberindeki Igor'un cesur ordusuna bir ok yağmuru taşıyordu"*[38]. Burada Stribog'un rüzgârla eş değer tutulduğunu görmekteyiz.

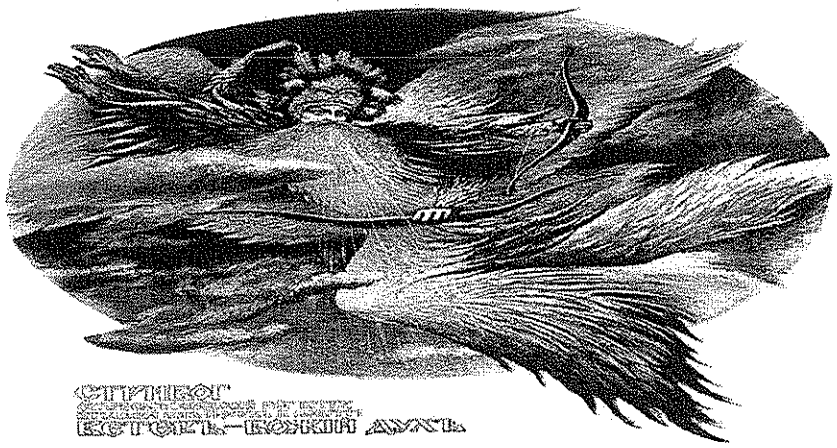

Stribog

1.2.7. Simargl

Verimlilik tanrısıdır. İki kafası ve iki kanadı olan, bedeni köpek şeklinde tasvir edilmiştir.

Simargl İran mitolojisinde Senmurv, Firdevsi'nin Şehnamesinde Simurg, bazı Kafkas kabilelerinde ise Paskudj olarak geçer. Senmurv İran kültüründe yağmurla

[38] E. Warner, **Rus Mitleri**, çev. Mert Kireççi, Ankara, Phoenix Yay., 2010, s.23

toprağa dönüşmesi için suya kuru tohum saçan bir verimlilik ilahıdır. Senmurv Sarmatlar yoluyla İranlılardan Slavlara Simargl olarak geçmiş olabilir.[39]

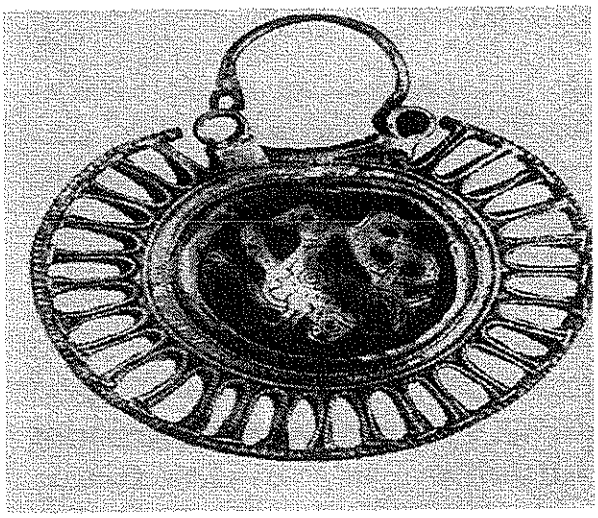

Kiev'de bulunan 12. ya da 13. Yüzyıla ait üzerinde Simargl tasviri bulunduğu düşünülen gümüş kolye

Rus Paganların paganzim döneminde Vladimir'in kurduğu panteonda yer alan tanrılar haricinde farklı ilahları vardı. Bunlardan biri de, Svarog(Сварог)dur. Dazhbog'un babası, olan Svarog, göklerin tanrısı sayılmaktadır. Yüce tanrı olarak görülmektedir. Güneş, şimşek, su, ateş tanrıları bu tanrıdan doğmuştur. Hıristiyanlığın kabulünden sonra, Aziz Kosmos ve Aziz Michael ile bağdaştırılmıştır.[40]

---

[39] M. Eliade, **Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi/Cilt III Muhammed'den Reform Çağına,**., çev. Ali Berktay, İstanbul, Kabalcı Yay., 2000, s. 37

[40] V. YU. Mizun, **Taynı yazıçeskoy rusi**, Moskva, İzdatelstvo veçe, 2000, s.184

Svarog(Сварог)

Bir başka dişi Tanrıça ise, Beregin(Берегина)dir. Nehir kıyılarında yaşar ve haneleri koruduğuna inanılırdı.[41]

Svetoit(Световид), savaş ve verimlilik tanrısıydı. Hıristiyanlıktan sonra Aziz Vitus olarak karşımıza çıkmaktadır.[42]

---

[41] Y. Bonnefoy, **Mitolojiler Sözlüğü,** Yayına Hazırlayan: Levent Yılmaz, Ankara, Dost Kitabevi Yay., 2000

[42] A. Ulusan, **Rus Ortodoksisi ve Rus Devlet Yapılanması 10. Ve 12. Yüzyıllar**, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üni., Sosyal Bilimler Ens., Tarih ABD., Ankara, 2010, s.36

Svetoit(Световид)

Pagan inancında, bazı mitolojik şahsiyetler ise, yüceltilmiştir. Bunlar "*Mikula Seliaminoviç*" (toprağı sürerken üç günlük mesafeden duyulan bir ses çıkardığına inanılır), "*Kuznets*" (insanların geleceğini demirden yaptığına inanılır), "*Elia Muromski*" (insanlara musallat olan yaratıkları öldürdüğüne inanılır). Bunlar, halk inancında yarı ilah şahsiyetler niteliği taşımaktadır.[43]

[43] E. E. Levkievskaya, **Mifı russkogo naroda**, Moskva, İzdatelstvo astrel, 2000

İKİNCİ BÖLÜM

2. Rus Paganlarda Doğa Güçlerine İnanış

Rus Paganlar, gökte tek tanrının varlığına inanıyorlardı ve yalnızca göksel işlerle ilgilenen bu tanrı dünyanın yönetimini kendisinin yarattığı alt düzey tanrılara bırakmıştı.[44] Bunun yanı sıra, Ruslar için doğal kaynakları-su, ateş, toprak ve hava mucizevî öğelerdi.

2.1.1. Su Kültü

Rus Paganlar, hayatlarını sürdürmek için o günkü koşullarda nehir kıyılarına, göl kenarlarına yerleşmişlerdi. Suyun büyülü olduğuna inanırlardı. Yaşamın ve ölümüm suları birleşebilir ve hatta bir cesedi canlandırabileceğine inanılırdı.[45]

Suyun içinde, kutsal varlıkların yaşadığı kanısı vardı. Güvenlikleri için, suyun halleri ile yakından ilgilenmişlerdi, suyu düşman ya da dost olarak görmüşlerdi. Bazı nehirleri erkek, bazılarını ise dişi olarak görürlerdi. Örneğin, Don nehri cesur, genç bir kahraman olarak eril; Volga ise, sevecen bir koruyucu dişi olarak görülmüştü.[46]

---

[44] V. YU. Mizun, **Taynı yazıçeskoy rusi**, Moskva, İzdatelstvo veçe, 2000, s.270

[45] V. YU. Mizun, a.g.e., s. 273

[46] V. YU. Mizun, a.g.e., s. 278

2.1.2. Toprak Kültü

Rus mitolojisinde, toprağa duyulan saygı, ateş ve sudan sonra gelirdi. Toprağın yaşayan bir varlık olduğuna inanılırdı. Toprağı ekerken ve biçerken özenli davranırlardı. Kış aylarında uyuduğuna inanıldığı için, zarar verecek hareketlerden kaçınırlardı. Baharda karlar eridikten sonra, toprak sürülebilir, ekilebilirdi.

Paganlar, sadece tarım konusunda toprağı kutsamıyorlardı. Toprağın, günahkârları kabul etmediği inancı da yaygındı. Bu yüzden aralarında bir anlaşmazlık olduğunda, hatalı davranan ağzına bir tutam toprak atarak arazisi boyunca yürürdü.[47]

2.1.3. Hava Kültü

Hava, özellikler rüzgârlar yönünden önemli sayılmaktaydı. Rüzgârların, insanların dileklerini duyduklarına ve onlara cevap verdiklerine inanılırdı. Rüzgâra seslenişin örneklerinden bir tanesi, Prens Igor'un karısı Yaroslavna'nın kocası için çağrıda bulunuşuydu. Pens Igor'un Kıpçaklarla mücadelesinde öldürülmüş olmasından korkmakta ve rüzgâra düşmana yardım ettiği için serzenişte dir:

[47] V. YU. Mizun, **Taynı yazıçeskoy rusi**, Moskva, İzdatelstvo veçe, 2000, s.279

"Rüzgâr ah Rüzgâr! Neden efendime karşı böyle kuvvetli esersin? Neden hafif kanatlarında paganların sevgilimin ordusuna attığı okları taşırsın?"[48]

Mitlerde, rüzgârın olumsuz yanları, iyi yanlarından daha fazladır. Hava, hastalık taşıyıcı olabilir ve hayvanlara hastalık bulaştırabilir korkusu vardı. Fırtına biçimi ise, içinde cadılar, küçük şeytanlar barındırabilirdi. Bunların kadınları kaçırdığı, huzuru bozduğu inancı insanları rahatsız etmekteydi.[49]

2.1.4. Ateş Kültü

Hava kadar önemli saydıkları ateş ve ateşte yaşayan ruh *ovinnik(овинник)*, Paganlar için önemliydi. Harman zamanında, kurutma işlemi yapılacağı zaman bir hendek açılır ve içerisinde ateş yakılır, ateşin önünde ailenin reisi saygı ile eğilirdi. Bu *ovinnik*'e duyulan saygıyı ifade ediyordu. İş bitince ise, yemek yapılır-yulaf lapası, turta, paylaşılır ve ateşin yakıldığı yere de bırakılırdı. Açılan hendekte *ovinnik*'in yaşadığına inanılırdı. Bazen de, horoz kesilerek ona kurban edilirdi.[50]

Rus Paganlar için, ateş evlerinin kalbi gibiydi. Özellikle ocak, hem ısınma hem de pişirme için kullanılır ve evdeki ateş burada yakılırdı. Ocak ateşine saygıyla yaklaşırlardı. Yeni doğan bebeklerini ocakların yakınına koyarlardı. İçine tükürmek

---

[48] E. Warner, **Rus Mitleri**, çev. Mert Kireççi, Ankara, Phoenix Yay., 2010, s. 40

[49] E. Warner, a.g.e., s. 41

[50] E. E. Levkievskaya, **Mifı russkogo naroda**, Moskva, İzdatelstvo astrel, 2010, s. 62

büyük saygısızlıktı. Atalarına yapılmış bir saygısızlıkla eş değer nitelikteydi. Ateşi yakarken saygılı olurlardı, kibar davranırlardı. Ocaktaki ateşin sönmesi, talihsizliğe neden olacak korkusu yaşarlardı. Sönmemesine özen gösterirlerdi. [51]

Salgın hastalıklar olduğunda, ateşin gücünü kullanırlardı. Ateşin arındırma gücü olduğuna inanılırdı. Hayvanları hastalandığında, büyük bir ateş yakılır ve hayvanlar oraya doğru koşturularak hastalıklarından arındıklarına inanılırdı.

Evlenecek kız ve erkek, evlenme ritüelinden önce ateşin üstünden atlardı. Bu evliliklerinde sorun yaşamamaları için yapılırdı.[52]

2.2. Baba-Yaga

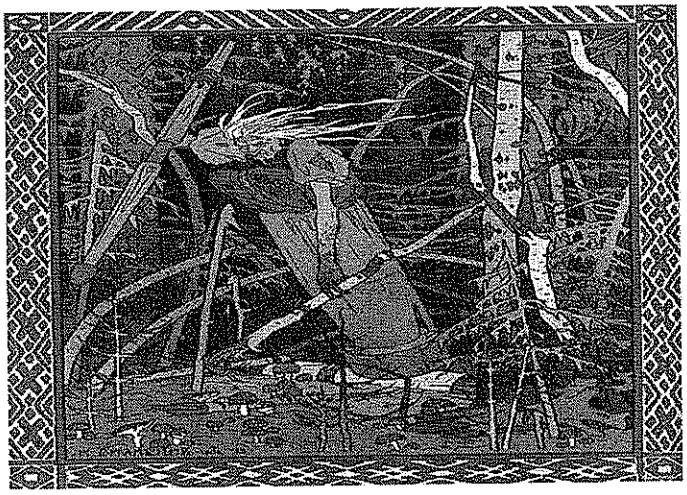

Baba-Yaga

[51] E. E. Levkievskaya, **Mifı russkogo naroda**, Moskva, İzdatelstvo astrel, 2010, s. 64

[52] E. E. Levkievskaya, a.g.e., s.65

Kadınları koruyan, onlara yol gösteren doğuş tanrıçasıdır. Stribog tarafından yön verilir.

Baba-Yaga, *(Баба-Яга)* Rus halk öykülerinde karşılaşılan mitolojik figürlerin en iyi bilineni olmasına karşın, anlamlandırılması en güç olanıdır. Baba –Yaga'nın temel görevine ilişkin en bilindik olanı, ölüler dünyasının girişinin koruyucusu olduğudur. Dış görünüş açısından, her zaman yaşlı, gri saçlı ve hoş olmayan bir görünüşe sahip olduğudur. [53]

Baba-Yaga'nın evi izbushka olarak adlandırılır. Evi köylülerinkine benzemektedir. Evin içinde Rus ocağı bulunmaktadır. Ama diğerlerinden farklı olarak 'bir tavuk bacağı' ya da bacakları üzerinde durduğu rivayet edilmektedir. Bu bilgi hiçbir zaman kesin olarak açıklanamamıştır. [54]

Baba-Yaga

[53] B. A. Rıbakov, **Yazıçestvo drevney rusi,** İzdatelstvo nauka, 1987

http://royallib.ru/book/ribakov_boris/yazichestvo_drevney_rusi.html

[54] E. E. Levkievskaya, **Mifı russkogo naroda,** Moskva, İzdatelstvo astrel, 2000

2.3. Mekân Ruhları

Eski Slavlar büyük tanrılardan sonra belli yerlerde yaşadığına inanılan gizemli ruhlara da inanıyorlardı. Bunlar daha çok ormanlar (Leshiy), bataklıklar (Bisy), meralar (Polovyky) ve su (Rusalky) da yaşarlardı. Slav mitolojisinde çokça geçen su perisi anlamında Rusalka Yunan mitolojisindeki Hylas, Almanlar'da Nix ile benzerlik gösterir. Bu tip ruhlara, ev cini olan Domovoy, kötü kader ve talihsizliğin işareti olarak Liho (Likho), kuğu veya güzel bir kadın şeklinde görülebilen bir tür peri Vila, erkek su perisi Vodyanoy örnek olarak gösterilebilir.[55]

2.3.1. Domovoy

Pagan inanışına göre Domovoy*(Домовой)*, evin yapımı sırasında eve giren ve insanların yaşamına etki eden ev ruhudur.

Domovoy, köylülerin en güvende oldukları mekânlarda, çiftliklerinde yaşardı. Evin korunan bir bölge olduğunun işaretçisiydi. Ocağın dışı, giriş kapısı, kiler, tavan arası gibi iç ve dış dünyayı birbirine bağlayan kısımları mesken edinebilirdi. İnsanlar bu yerlere madeni para, ekmek gibi eşyalar koyar, genelde koruma sağlaması için duvarlara haç asarlardı.[56]

---

[55] V. YU. Mizun, **Taynı yazıçeskoy rusi**, Moskva, İzdatelstvo veçe, 2000

[56] E. E. Levkievskaya, **Mifı russkogo naroda**, Moskva, İzdatelstvo astrel, 2010

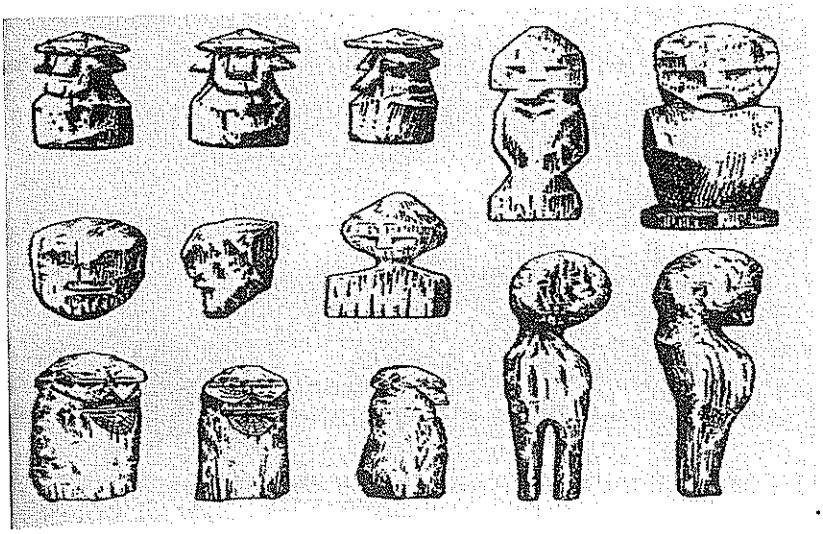

Domovoy tasvirleri

Domovoy, görünüş olarak insan biçimli ya da hayvan biçimli olabilirdi. İnsanlar arasında yaygın olarak tasvir edilişi, kırışık derili, gri saçlı, saçları birbirine dolanmış, gözleri parlak, sakalları dağınık, tüm bedeni yumuşak bir kürkle kaplı, kısa boylu cücemsi bir varlık olduğu idi. Sıradan bir köylü gibi giyindiği ama çoğunlukla yalınayak gezdiği söylenirdi. Bazen bir köpek, bazen bir kedi ya da farklı farklı hayvanların biçimini aldığı telaffuz edilirdi. Yine de genellikle görünmez olduğu ve var olduğunu sadece hışırtı ve koşuşturma sesleri ile belli ettiğine inanılırdı.[57]

[57] E. E. Levkievskaya, **Mifı russkogo naroda**, Moskva, İzdatelstvo astrel, 2010, s. 276

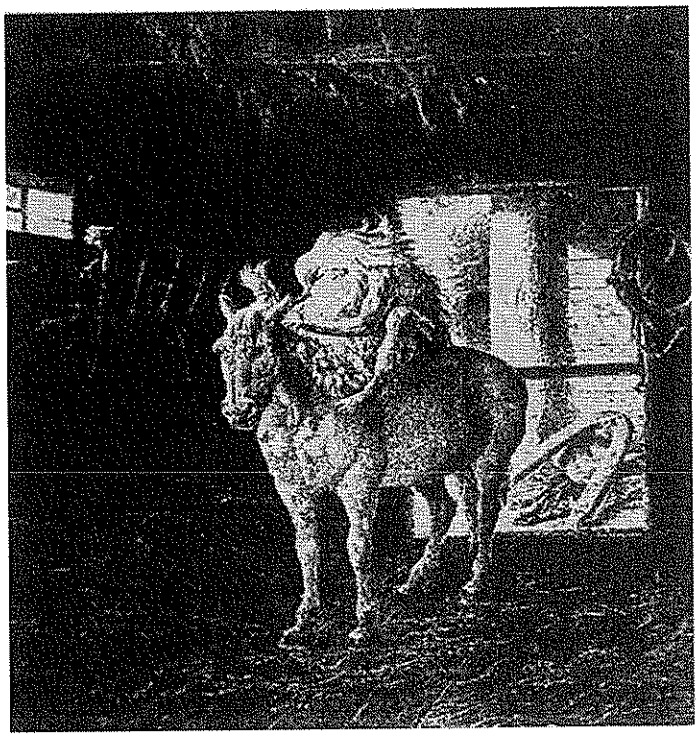

Domovoy

Domovoy'un görevi ise, evi, aileyi, malları, çiftliği, hayvanları korumaktı. Onlara sağlık, esenlik, doğurganlık getirmekti. Geceleri, ahırlarda ve köy evlerinde[58] ve izbalarda çeşitli işlerle meşgul olurdu. Her şeyin düzen içerisinde, temiz olup olmadığını, tamir ihtiyacı var olup olmadığını kontrol ederdi.[59]

Domovoy, atlara düşkünlüğü ile bilinirdi. Atları tımarlar, yelelerini örer, yemeleri için yemliklerini samanla doldururdu. Bunun yanı sıra, beğenmediği atları gece boyu sürer, onlara eziyet ederdi. Bu yüzden at sahibi yeni bir at almak istese,

---

[58] Köy evi = izba

[59] E. E. Levkievskaya, **Mifı russkogo naroda,** Moskva, İzdatelstvo astrel, 2000, s.277

Domovoy'un hoşuna gidip gitmeyeceği konusunda uzunca düşünürdü. Hatta onun hoşuna gidecek rengi bulmaya çalışırdı.

Domovoy her ne kadar iyi olsa da, bazen geceleri uyuyan birisini çimdikler, evdeki kap kacağı şangırdatır veya bir şeyleri devirerek insanları rahatsız ederdi. O dönemde yaşayan insanlar onu hoşnut tutmak için, yulaf lapası veya biraz ekmek bırakırlardı.[60]

Domovoy'un bir başka görevi ise, geleceği görmekti. Yaklaşan tehlikeleri haber vermekti. Aileden birisi, geceleyin sert, tüylü bir el dokunuşuyla uyanırsa bu, bir felaketin yaklaştığının habercisi idi. Bir başka şekilde evin reisinin görünüşünü taklit ederse ya da kıyafetlerini giyerse, bu o kişinin ölümünün yaklaştığı anlamına gelmekte idi.

2.3.2. Leshiy

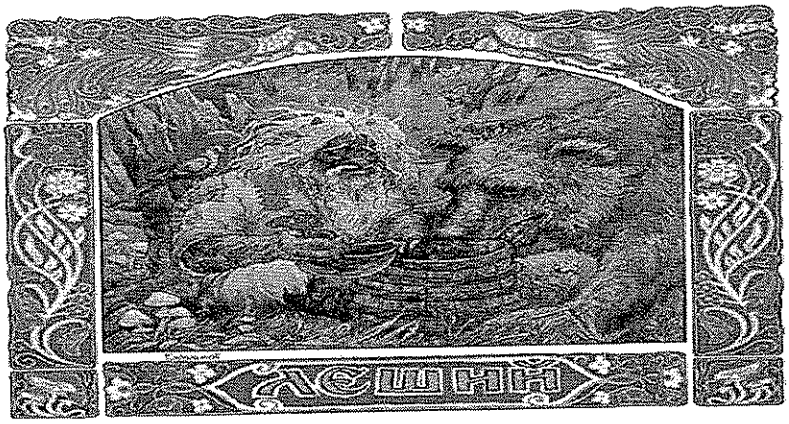

Leshiy

[60] E. E. Levkievskaya, **Mifı russkogo naroda,** Moskva, İzdatelstvo astrel, 2000, s. 278

Avcılara, av sağlayan orman ruhudur.[61] Ayrıca, sürülerin ve ormanların koruyucusudur.

Rus mitolojisinde birçok ruhani varlık gibi, Leshiylerde (*Леший*) sıradan bir varlık gibi görünebilir, hatta giyinebilirdi. Kurbanlarını kandırırken de, tanıdıkları kişilerin görünümüne bürünerek onların güvende olduklarını sağlayabilir ve onları kandırırdı. Fakat buna rağmen, bazı ayrıntıları ona ele verebilirdi. Örneğin, düğmesini yanlış iliklemiş olabilir, kaşları olmamış olabilir, gölgesi gözükmüyor olabilirdi.[62]

Leshiy, kendisini istediği şekle sokabilmesinin yanı sıra, ağaçlardan daha uzun boylu ya da kum tanesinden dahi küçük boyutlara gelebilir. Anlatılan hikâyelere göre, ormandaki bitkilerle benzerlik göstermektedir. Saçı sakalı yeşil çimenler gibi, derisi ağaç gibi dalı budaklı olabilir. Hayvan seslerini taklit eder ya da kolaylıkla onların kılığına girebilmektedir.[63]

Leshiy, ormanların hâkimi sayılırdı. Ağaçlar onun izni olmadan kesilemezdi. Ormanda ıslık çalmak, şarkı söylemek, doğaya zarar vermek onun gözünde hoş karşılanmayan davranışlardı. Ama insanlarda ona karşı, bazı koruyucu önlemler

---

[61] M. Eliade, **Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi/Cilt III Muhammed'den Reform Çağına,** çev. Ali Berktay, İstanbul, Kabalcı Yay., 2000, s. 40

[62] E. E. Levkievskaya, **Mifı russkogo naroda,** Moskva, İzdatelstvo astrel, 2000, s.321-322

[63] E. E. Levkievskaya, a.g.e., s. 323

almıştı. Haç işareti yapmak, dua okumak, ormandan ters adımlarla ayrılmak, kıyafetlerini tersine çevirerek giymek gibi. Leshiy, ormana zarar verdiğini düşündüğü kişilere ve hayvanlara yolunu kaybettirir, yorgunluktan bitkin düşünceye, açlıktan ölünceye kadar bataklığa ya da uzak bir yerlere doğru yolunu değiştirirdi.[64]

Leshiy

Sığırlarını otlatmaya çıkan bir köylü, evine sağ salim dönebilmek için, yolda Leshiy için, yumurta, -günümüzde de Rus konukseverliliğinin göstergesi olan- tuz serpilmiş ekmek bırakırdı.

[64] E. E. Levkievskaya, **Mifı russkogo naroda,** Moskva, İzdatelstvo astrel, 2000, s. 325-326

Leshiy, hakkında Rus mitolojisinde oldukça farklı hikâyeler yer almaktadır. Bir rivayete göre, Leshiy'in bir ailesi olduğu ve sıradan insanlar gibi yaşadığı söylenmektedir.[65]

2.3.3. Rusalka

Rusalka(Русалки)

Rusalkalar (*русалки)*, *su perileri-* nehirlerde boğularak ölen, vaftiz edilmemiş genç kızların ruhudur. Nehirlerde ve göl kenarlarında yaşamaktadırlar. Suda yaşarlar

[65] E. E. Levkievskaya, **Mifı russkogo naroda,** Moskva, İzdatelstvo astrel, 2000, s.321-322

ve yalnızca yazın kurumak için birkaç gün sudan çıkarlar ve bu günlerde, ürünlere bolluk getirdiklerine inanılır.[66]

Rusalkalar, tasvir edilirken, yarı saydam ciltli, narin, soluk yüzlü, çekici güzel kadınlar olarak tanımlanır. Saçları açıktır. Genellikle saçları açık ve yalın ayak dolaştıklarına inanılmaktadır.[67]

2.3.4. Vodyanoy

Vodyanoy

[66] E. E. Levkievskaya, **Mifı russkogo naroda,** Moskva, İzdatelstvo astrel, 2000, s.234-235

[67] B. A. Rıbakov, **Yazıçestvo drevney rusi,** İzdatelstvo nauka, 1987 http://royallib.ru/book/ribakov_boris/yazichestvo_drevney_rusi.html

Erkek su perisidir. Ruhlar içerisinde en kötü olandı. Vodyanoy'un*(Водяной)* amacı, hayvanları ve insanları boğmaktı. Sadece balıkçılara bir şey yapmazdı. Onların geçim kaynaklarının su olduğunu bilirdi. [68]

Öğle vakti yüzenler, gün batarken ya da doğarken suya girenler, suya haç çıkarmadan girenler ya da boynundaki hacını çıkarıp girenler vodyanoy ile karşılaşabilirlerdi.

Vodyanoy, tasvir edilirken geçtiği yerlerde nemli ayak izleri bıraktığı söylenir. Bedeni kıllı, saçları uzun birbirine girmiş yaşlı bir adam olarak betimlenir. Vodyanoy karısı ve çocukları ile birlikte ırmak kenarlarında veya göl yataklarında yaşardı. Kendi inek sürüsü vardı. Onları otlatmak için meralara çıkar ve bu arada köylülerin evine girerek tehlike oluşturduğuna inanılırdı.[69]

Bunlardan başka, *Hlevnik (Хлевник) vardır.* Hlevnik, ahırların koruyucu olan ruhtur. Ahırdaki hayvanları korur, onları besler ve temizler.

Bataklıklarda yaşadığına inanılan Bisy, meralarda yaşayan Polovyky'ler, mekân ruhları arasındadır. Kötü kader ve uğursuzluğun temsili Liho da bunlardan biridir. Moroz, kış ilahı olarak Rus paganizminde yerini almıştır.[70]

---

[68] V. YU. Mizun, **Taynı yazıçeskoy rusi,** Moskva, İzdatelstvo veçe, 2000

[69] E. E. Levkievskaya, **Mifı russkogo naroda,** Moskva, İzdatelstvo astrel, 2000

[70] B. A. Rıbakov, **Yazıçestvo drevney rusi,** İzdatelstvo nauka, 1987

http://royallib.ru/book/ribakov_boris/yazichestvo_drevney_rusi.html

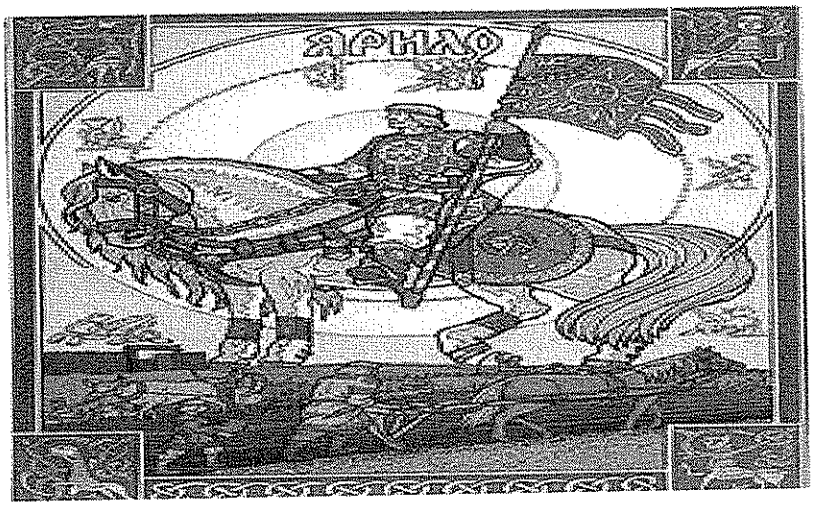

Yarilo(Ярило)

Yarilo*(Ярило)* ise, canlanma, bolluk, verimliliğin ilahıydı. Hıristiyanlıktan sonra Aziz Georgiy olarak varlığını sürdürdü.[71]

Rus paganların inandığı tanrıları ve yarı tanrı olarak atfettikleri varlıkları bu bölümde işledik. Şimdiki bölümde, bu dini inançlarının, tanrı inancının yanı sıra yaşam tarzlarını, kutladıkları özel günleri, doğum, ölüm, yetişkinlik gibi insan hayatında önemli gördükleri dönemleri inceleyeceğiz.

[71]Levkievskaya, E., E., **Mifı russkogo naroda,** Moskva, İzdatelstvo astrel, 2000,s.52

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. Rus Pagan Toplum Yapısı

Fizyolojik tip olarak Ruslar ilk yüzyıllarda paganizm döneminde saç, göz ve ten renkleri açık renkte, sıcağa ve soğuğa dayanıklı, güçlü ve uzun boylu bir ırktı. Zaman içerisinde daha güçlü genlere sahip koyu saçlılar Rusların arasında hâkim olmaya başlamıştır.[72]

Rus Paganlar yaşadıkları evleri ise, yarı toprak içerisinde yarı toprak dışarısında kalacak şekilde çukur içerisine ahşap duvarlar yerleştirip üzerine çatı koyarak inşa etmekteydiler. Her evin ortasında ocak bulunmaktaydı. Bu ocak Rus Paganlar için kutsaldı.[73]

Ruslar, paganizm döneminde yerleşik hayat süren, tarımla uğraşan, barışçıl bir halktı. Askeri ya da siyasi bir yapılanma söz konusu değildi. Temel toplumsal birimleri aile(*rod)* idi. O dönemde Rus Paganlar kabile olarak değil, yerli topluluklar halinde yaşamaktaydılar. Toprak işleriyle uğraşan küçük aile toplulukları olarak hayatlarını sürdürmekteydiler. Savaşçı ruha sahip değillerdi, fakat gerektiğinde kendilerini ve eşyalarını koruyabilecek güce sahiptiler. Önemli kararlarını veçede

---

[72]http://translate.googleusercontent.com/translate_c?hl=tr&langpair=en%7Ctr&rurl=translate.google.com.tr&u=http://en.wikipedia.org/wiki/Early_East_Slavs&usg=ALkJrhgDDZZzALMrKHIZBZJOxvXhiPWAZw

[73] Solovev, V., M., **Slovo o rossii,** Moskva, Russkiy yazık kursı, 2003

alırlardı. Ailenin en yaşlısı, en çok bileni, en çok göreni olarak saygı duyulurdu ve otoriteyi sağlardı. Bu duruma itiraz edilmezdi.[74]

Rus toplumu atalarını kutsal sayarlardı, fakat bunun yanında havadan, topraktan, ateşten ve su perilerinden gelen ruhlara inanma onların inançlarının bir parçasıydı. Bu yüzden ağaçlar ve nehirler onlar için önemlidir. Her ne kadar bu inançlar Hıristiyanlık sonrası dönemde yasaklanmışsa da halk bayramlarında ağaçları süslemek bazı taşralarda XIX. yüzyıla kadar sürmüştür. Doğa varlıklarına tapınmalarını, onların zor iklim ve tabiat şartlarında yaşamak zorunda olduklarına bağlayabiliriz.[75]

Rus Paganların vahşi hayvanlar gibi koku alma yetileri oldukça yüksekti, neredeyse burunlarıyla görebilir ve duyabilirlerdi. Renkleri çok iyi seçemeseler de, kokuyu algılayabiliyorlardı. Uzaktan gelen başka bir insanın ya da hayvanı ayırt edebilecek derecede iyi koku alma gücüne sahiptiler. [76]

Rus Paganlar, otların faydalarını iyi bilmekteydiler. Otlar sayesinde, ağrıyan bir dişin ağrısını kesebilirlerdi, kanamayı durdurabilirlerdi. Hastalıklardan kurtulmak için otları kullanırlardı.[77]

---

[74] V. M. Solovev, **Slovo o rossii,** Moskva, Russkiy yazık kursı, 2003

[75] V. M. Solovev, **Slovo o rossii,** Moskva, Russkiy yazık kursı, 2003, s. 9

[76] V. M. Solovev, A.g.e., s.9-10

[77] V. M. Solovev, A.g.e., s. 11

Bunların dışında, Paganların her biri biraz büyücü idi. Kendi enerjisini kullanarak kendisini veya yakınını tedavi edebilirdi. Günümüzde de bu tür inanışlar mevcuttur.

3.1.1. Rus Pagan Kültürü

Paganizm döneminde Ruslar göçebe bir yaşam tarzı sürdürdükleri için kültür olarak her gittikleri bölgenin kültüründen etkilenmişlerdir. Komşu alanlarda hayatını idame ettiren nüfusun olduğu bölgelere doğru zamanla kaymalar yaşamıştırlar. Onların kültürlerini öğrenmişlerdir ve sürekli bir hareketlilik yaşadıklarından dolayı Rus Paganların o dönemde kültür seviyesi yüksek değildi.[78]

Rus Paganların günlük hayattaki kültürlerine gelince, yemek kültürlerinde günlük tükettikleri gıdalar arasında avcılığın sağladığı başlıca et, balık, süt ürünleri, tahıl, bal ve kvas vardı. Sebze ve meyve tüketimi yaygın değildi, olgunlaşmadan toplarlardı.

Kıyafet konusunda Rus Paganlar, keten, kenevir ya da yünden yapılmış kumaşlardan basit kalıplarla kesilmiş bol giysiler giyerlerdi. Amaçları soğuktan korunmak ve örtünmekti. Kışları daha çok hayvan postlarını işleyerek elde ettikleri kürkleri giyerlerdi. O dönemde çok fazla elbise işlemesi yoktu. Fakat kadınlar

---

[78] G. Vernadsky, **Rusya Tarihi,** çev. Doğukan Mızrak, 2. Baskı, İstanbul, Selenge Yay., 2011, s. 24

işledikleri işlerde, örtülerde çok fazla motif kullanmışlardır. Genellikle tanrıların ya da tanrıçaların idolleri kumaşlara işlenmekteydi.[79]

3.1.1.1. Rus Paganizminde Doğum İnancı

Paganizme inanan Ruslar, doğumunun ölüler ve canlılar arasındaki gözle görülmeyen sınırı ortadan kaldırdığına inanırlardı. Bu yüzden hamilelik sürecinde başlayıp doğuma kadar geçen zaman içerisinde önemli tepkiler alırlardı. Örneğin, anne adayını tüm tehlikelerden uzak tutmaya çalışırlar, Domovoy'un kadını koruduğuna inanırlar ve hamileliğin son günlerinde annenin avludan dışarı çıkmasına izin verilmezdi.[80]

Rus paganlarda bebek bekleyen kadın, Tanrıların sevgilisi olarak görülür ve bulunduğu haneye mutluluk getirdiğine inanılmaktaydı.

Eğer doğum harman zamanına rastlarsa bu, bereket anlamına gelirdi. Bunun dışında doğumun nerede olduğu da önemli bir konuydu. Çünkü doğum sırasında bebeğe zarar gelmemesine özen gösterilirdi. Bu nedenle, Rus paganlarda doğumlar genellikle ya temiz bir banyoda ya ormanda ya da tundralarda gerçekleşirdi. [81]

---

[79]http://translate.googleusercontent.com/translate_c?hl=tr&langpair=en%7Ctr&rurl=translate.google.com.tr&u=http://en.wikipedia.org/wiki/Early_East_Slavs&usg=ALkJrhgDDZZzALMrKHIZBZJOxvXhiPWAZw

[80] Kulturologiya, **İstoriya kulturı rossii**, St. Peterburg, 2005, s. 15

[81] Kulturologiya, a.g.e, s. 16

Doğan çocuk erkekse güçlü ve avcı olması için göbek bağı ya balta ile ya da silahla kesilirdi. Eğer doğan çocuk kız ise, marifetli olması için göbek bağı nakış çubuğu(iğ) ile koparılırdı. Bununla birlikte yeni doğmuş erkek çocukların ilk kundağı babasının gömleği, kız çocuklarının ilk kundağı ise annesinin gömleği olurdu.[82]

Paganlarda doğum, farklı bir dünyaya açılan köprü olarak görülmekteydi.

3.1.1.2. Rus Paganizminde Yetişkinlik

Rus paganlarda kız ve erkek çocukların giysileri aynı kumaştan dikilmekteydi. Ancak çocuklar için dikilen bu giysiler anne-babalarının eski kıyafetlerinden dikilirdi. Pagan inancında bu önemli bir yer tutmaktaydı. Bu giysilerin çocuklarını kötülüklerden koruduğuna inanılmaktaydı. Çocuklar yetişkin olduklarını kanıtlayana kadar bu giysileri taşırlardı. 5-7 yaşından itibaren kız ve erkek çocuklar ev işlerine alıştırılır, gelenek ve görenekleri tanımaya başlarlardı. Erkek çocuklar delikanlı, kız çocuklar genç kız olmaya başladıklarında çocukluktan çıkıp gençliğe adım attıklarında bazı süreçlerden geçirilmekteydiler. Bu bir çeşit olgunluk, fiziksel ve manevi bir sınav niteliği taşırdı. Örneğin, bir delikanlı vücuduna dövme yapılırken veya kendi ailesinin ve kabilesinin sembolü tenine işlenirken o acıya dayanması gerekirdi. Ancak genç kızlar için bu kadar acı verici denemeler yapılmazdı. Böylece "eski bebek"lerin yerini yetişkin kızlar ve delikanlılar alırdı.[83]

---

[82] Kulturologiya, **İstoriya kulturı rossii**, St. Peterburg, 2005, s. 18

[83] Kulturologiya, **İstoriya kulturı rossii**, St. Peterburg, 2005, s.18

3.1.1.3. Rus Paganizminde Ölüm İnancı

Günümüzde olduğu gibi her dinde ölüme karşı farklı bir yaklaşım ve inanış vardır. Rus paganizminde de buna benzer bir durumla karşılaşmaktayız. Örneğin, yeni doğan çocuklara neden dedelerinin, anneannelerinin, babalarının isimlerinin verildiğini düşündünüz mü? Rus paganizminde ölüm, başka bir dünyanın başlaması anlamına geliyordu. Bir kişi öldükten sonra onun sadece bedeninin bu dünyadan göç ettiğine, ruhunun ise, başka insanlarla tekrar geri geldiğine inanılmaktaydı. Bu yüzden tüm zamanlarda ve tüm halklarda yeni doğan çocuklara ya sevilen birinin ya tanınmış birinin adı verilmeye çalışılıyordu. Bu özelliği ile Rus paganizminin kendinden sonraki yazılı dinler için örnek oluşturduğu düşünülebilir.[84]

Paganlar, ölümden sonra da yaşam olduğuna inanmaktaydı. Bu inanışın temelinde, aile boyunun sürekliliğinin ölülerin yeniden dünyaya gelmesi sonucu sağlandığı vardı. Gömme işlemini yapmadan önce ölülerini yakarlardı. Yapılan arkeolojik çalışmalar sonrasında, paganların, ölülerinin mezarlarına ihtiyaç duyabilecekleri aletleri gömdükleri bulgulanmıştır.[85] Knezlerini ve toplulukları için önemli gördükleri kişilerin toprağa gömülmeleri ise, önemli ritüellerinden bir tanesiydi. Ölen kişini yanına ailesinden birisi-daha çok eşleri- ya da kölelerinden biri onunla birlikte gömülüyordu. Hatta ölen kişiyi alevli ırmaktan geçireceğine

---

[84] V. Velimir, **Russkoe yazıçestvo i şamanizm**, İnstitut obşçegumanitarnıh issledovaniy, 2006

[85] Y. Bonnefoy, **Mitolojiler Sözlüğü**, Yayına Hazırlayan: Levent Yılmaz, Ankara, Dost Kitabevi Yay., 2000

inandıkları kayıkçı için, mezarın yanına para ya da votka bırakıyorlardı.[86] Mezar başında anma törenleri yapılıyordu; anma törenlerine *trizna* denilirdi. Ardından ölenlerin ruhlarının da kendilerine katıldığına inanılarak yemekler yeniliyordu.[87] Ateşe tapma, cenaze törenlerinin bir parçasıydı.

3.1.1.3. Rus Paganizminde Müzik

Rus Pagan toplumunda sözlü eserler büyük yer tutmaktadır. Bunlar, tanrılarına tapınırken söyledikleri dini şarkılardı. Dini şarkılar, yas şarkıları, evlenirken söyledikleri şarkılar, ziyafetlerde ve bayramlarda söylenen şarkıları içeriyordu. Daha çok mitolojik özellik taşımaktaydılar. Bunun yanı sıra, peri masalı hikâyeleri de bulunmaktaydı. [88]

3.1.1.4. Rus Paganizminde Düğün

Rusların paganizm dönemi düğün törenleri ise, belli ritüeller eşliğinde gerçekleşirdi. Düğün hazırlıkları sırasında dost bir büyücü tarafından, törene katılanlar korunurdu. Düşman bir büyücünün saldırı yaparak töreni bozacağına inanılırdı. Damadın dört bir tarafı, büyülü sözlerle kutsanır; kötülüğü kaçırmak için, iğneler, sarımsak, kehribar, tuz gibi nesneler sallanır, sakınma büyüleri uygulanırdı.

---

[86] Kulturologiya, **İstoriya kulturı rossii**, St. Peterburg, 2005

[87] A. Dietrich, "Rus Mitolojisi", **Folklor ve Edebiyat**, 2003, s. 186

[88] Y. Bonnefoy, **Mitolojiler Sözlüğü**, Yayına Hazırlayan: Levent Yılmaz, Ankara, Dost Kitabevi Yay., 2000, s. 1015

Düğün töreni esnasında, mezarlık yanından, kapı ya da merdiven altından geçmemeye çalışılırdı. Bunun uğursuzluk getireceğine inanılırdı. Gelin evden çıkarken, tuz ve ekmek sunulurdu. Binecekleri kızaklar ya da at arabaları, kötü büyülere karşı süpürülürdü.[89]Evlilik ve evlilik törenleri Rus Paganlar için büyük önem taşırdı. Evlilik töreni esnasında kız damadın yanına oturtulur ve elini damadın eline verirdi. Rusça *"обручение"* olarak ifade edilmektedir. Sonrasında ise, gelin ve damat birbirlerine hediyeler verirdi. Bunların arasında mutlaka bir elma yer alırdı. Elma aşk ve doğurganlığın simgesi olarak kabul edilmekteydi. Törenden sonra ise, gelin damadın evine getirilir ve kutsal atfettikleri ocağın etrafında üç kez dolaştırılırdı. Sonra yere serilmiş bir postun üzerine oturtularak ekmek ve bal ikram edilirdi. Gelin ve damadın arkadaşları onların üzerine bereketin simgesi tahıllardan atardı. O dönemde kızlar saçlarını uzatırdı ve evleninceye kadar kısa kesilmezdi. Düğün törenlerinde, bal ve ekmek ikramından sonra saç kesimine geçilirdi. Gelinin uzun örgülü saçları önce açılır ve sonra saçları kısa kesilerek başı örtülürdü.[90]

Bunların dışında Rus Paganlar, hastalıklarından kurtulmak için, gövdesinde yarık bulunan ağaçların içine yatarak şifa bulduklarına inanıyorlardı. Bir başka hastalığı tedavi etme yöntemi, adak adamaktı. Yaşadıkları bölgede kutsal saydıkları doğal nesnelere adaklar adıyorlardı.[91]

---

[89] E. Warner, **Rus Mitleri,** çev. Mert Kireççi, Ankara, Phoenix Yay., 2010, s. 45

[90] http://royallib.ru/book/ribakov_boris/yazichestvo_drevney_rusi.html, Rıbakov, Boris, A., **Yazıçestvo drevney rusi,** İzdatelstvo nauk

[91] A. Dietrich, **Rus Edebiyatı XI-XVII Yüzyıl**, İstanbul, Multilingual, 2003, s. 35

Yine, kıştan sonra ilkbahar fırtınasının kopmasının, insanı hastalıklardan ve kötülüklerden arındırdığına inanılırdı.

Rus Paganlar, kehanetlere inanan bir toplumdu. Örneğin, yere tahta parçaları atılarak, bunların duruşundan geleceği tahmin etmeye çalışırlardı.

Bir diğer kehanetleri ise, kutsal saydıkları atların toprağın üzerine konulmuş tahta sırıkların üzerinden üç kez gidip gelmeleriydi. Atlar, bu sırıklara dokunmadan gidip gelirlerse bu iyi bir şey olacağını işaret ederdi.[92]

3.1.2. Dualist İnanç

Rus paganizminde her şey ikili inanıştan oluşmaktaydı. Yer üstünde tanrılar varsa, yer altında da vardır. Eğer yer üstünde bulunan tanrılar iyi ise, yer altı tanrıları kötüdür. İyilik- kötülük, hayır-şer, yer altı-yer üstü tanrıları gibi inanışlarında bir dualizm mevcuttu.

Rus Paganlar, hayıra ve şer'e inanıyorlar, bunun ayırımını yapıyorlardı. Bu bağlamda karşımıza, Belıy Bog" (beyaz ilah) ve "Çernıy Bog"(siyah ilah) ortaya çıkmıştır. Belıy Bog'un kendilerine iyi şeyler, mutluluk, sevgi, huzur getirdiğine;

---

[92] Y. Bonnefoy, **Mitolojiler Sözlüğü**, Yayına Hazırlayan: Levent Yılmaz, Ankara, Dost Kitabevi Yay., 2000

Çernıy Bog'un ise, kendilerine felaket, uğursuzluk, mutsuzluk verdiğine inanıyorlardı.[93]

Bunun yanı sıra, bir tanrının iyi olabileceği gibi kötü de olacağı kanısı Rus paganlar tarafından inanılırdı. Örneğin, Perun'un gökyüzünden kendilerine geçinecekleri olanakları sağladığına inanmalarının yanında, kendilerine musibetinde ondan geldiğine inancı oldukça yaygındı. Fırtına olduğu zamanlarda, bunun Perun tarafından kendilerine kötülük olarak gönderildiğine inanıyorlardı. *"İstemese göndermeyebilir, bizi neden zor durumda bırakmak"* istesin gibi bir düşünce vardı ama dile getiremiyorlardı. O zaman daha çok kızacak ve bütün topluluğa bela gelecek anlayışı hâkimdi.

3.2. Pagan Festivalleri

Rus Paganlar, o dönemde, yaşamlarını doğa olaylarına göre şekillendirdikleri için, doğada meydana gelen değişikliklere göre hareket ederlerdi. Bayramları mevsimler ile alakalıydı. Bayramlar, törenlerden ibaretti ve amaç tanrıların hoşgörüsünü kazanmaktı. Güneşin yaza dönmesi bir başka deyişle, kış döneminin bitiş habercisi olan *kolyada bayramı(коляда),* ilkbaharın gelmesi *krasnaya gorka bayramı (красная горка),* yazın gelmesi ise, *kupala(купала)* bayramları ile

[93] Ulusan, A., **Rus Ortodoksisi ve Rus Devlet Yapılanması 10. Ve 12. Yüzyıllar**, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üni., Sosyal Bilimler Ens. Tarih ABD., Ankara, 2010

kutlanmaktadır.[94] Kolyada bayramının Roma'dan kalma bir tören olduğu düşünülmektedir. Roma dönemindeki adı "colendae"dir. Günümüzde bu bayram Noel ile örtüşmektedir. Çocuklar kapı kapı evleri dolaşarak yiyecek dilenirlerdi ve bu adet günümüzde de devam etmektedir. Kupala bayramı için, tanrılar adına genç bir kız suya atılır ve boğulurdu. Daha sonraları genç kız yerini, kuklalar aldı. Paganlar da adak inancı bu bayram günleri içinde geçerliydi Bu gün için adanan adaklar, yaratılışın simgesi niteliğindeydi. İlkbaharın geldiğini müjdeleyen bayram, krasnaya gorka bayramı için adanan adaklar ise, dirilişin simgesiydi.[95]

Baharın önemli bayramlarından bir diğeri ise, *Marena(марена)*dır. Bu bayramın amacı, evlerden ölümü uzak tutmaktı. Saman bir kukla yapılarak suya atılırdı. Kışın ölü döneminin bittiği ve yeni hayatın gelişini kutlayan bayramdı.

Günümüzde, Ruslar tarafından mart ayı başında bir hafta boyunca kutlanan Maslenitse festivali, pagan geleneği olarak görülmektedir. Paganizm döneminde ölüm, büyücülük, hasat tanrıçası olan Morena'nın bu festivalle yaşatıldığına inanılır. Morena, Hıristiyanlık sonrası, Azize Maria ile ilişkilendirilmiştir.[96]

---

[94] A. N. Kurat, **Rusya Tarihi Başlangıçtan 1917'Ye Kadar,** 4. Baskı, Ankara, TTK, 1999, s. 13

[95] Kulturologiya, **İstoriya kulturı rossii**, St. Peterburg, 2005

[96] Kulturologiya, a.g.e., s. 19

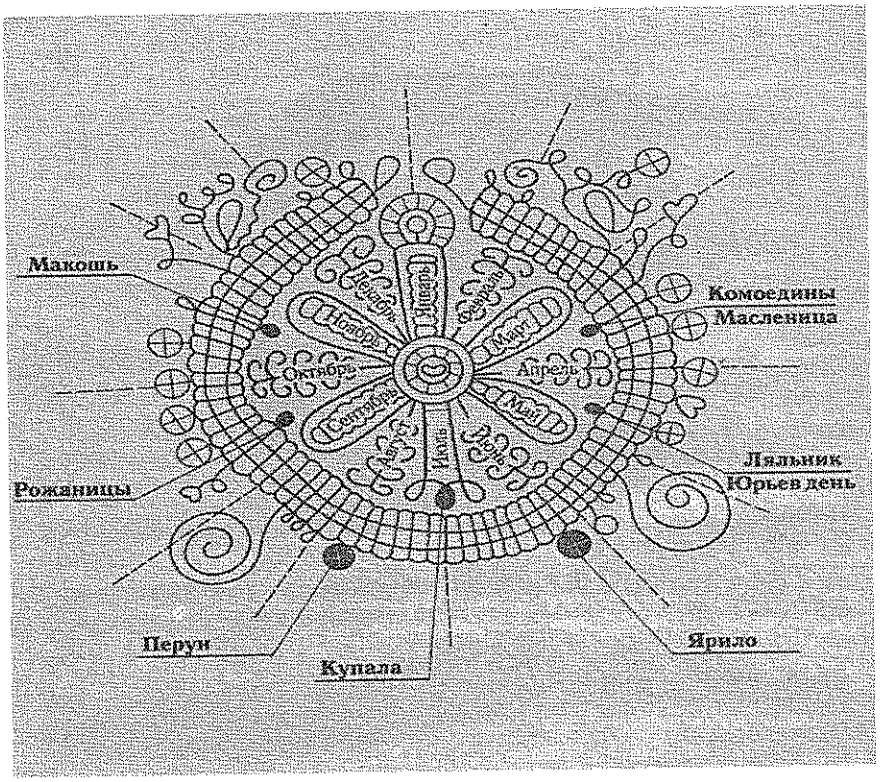

Pagan Bayramları

Paganizm, günümüz Rusya'sında "halk inançları" bağlamında sürdürülen bir dizi inanç ve ritüelde varlığını sürdürmektedir.

SONUÇ

Paganizm kökenlerini doğadan alan insanlığın ilk dini olarak kabul görmüş inanç sistemidir. Doğanın kutsallığına, hem görülebilen hem görülemeyen varlıklara saygı duyulan, ibadet edilen yaşam tarzı olarak ilk medeniyetlerde (semavi dinlere inanan medeniyetler hariç) etkisini sürdürmüştür.

Paganizmin ortaya çıkışına neden olan etmenler çoğu toplumda aynı olsa da, her toplumda farklı şekilde yaşanmıştır. Kimi toplumlarda paganizm yüce bir tanrı ve onun kutsadığı varsayılan putlardan oluşan birçok tanrının kabulü ile kimi toplumlarda ise tek bir tanrı olmadan somutlaştırılmış çok sayıda tanrının benimsenmesi ile yaşanmıştır. Yüce bir tanrı ve onunla beraber bazı ikonların da var olduğu paganizm inancı tarihte Arabistan'da İslam inancının hüküm sürdüğü bölgelerde yaşanmıştır. Diğer şekli ile paganizm önemli medeniyetlerde varlığını sürdürmüş bir inanç sistemi olmuştur. Roma, Yunan, Hint, İran, Slav medeniyetleri paganizmi politeizm olarak yaşamıştır. Farklı kültürlerde farklı şekillerde yaşanmasına karşın aynı özelliklerin vuku bulması paganizmin kültürel etkileşim sonucu yayıldığını da göstermektedir. Örneğin, Rus Pagan tanrısı Khors'un İranlılarda ki güneş tanrısı Hurşid'den alındığı araştırmalar sonucu ortaya çıkmıştır.

Rusların, Slavlardan ayrılarak kendi topraklarına yerleşmeye başlamasıyla dini inanışları da şekillenmeye başlamıştır. Paganizm, Rusya'da insanlığın var oluşundan bugüne hemen hemen her dönemde etkisini bir şekilde göstermiştir. Topluluk halinde yaşayan Ruslar, çok tanrıcılığa inanmaktaydılar. Onlar için

kurbanlar adıyorlardı. Tanrılara karşı geldikleri durumlarda felaketlerle karşılaşacaklarına inanıyorlardı. Bu durum Hıristiyanlığın kabulüne kadar devam etse de, kabulünden sonra da pek fazla değişmemiştir. Rusların eski adetlerinden kopmaları kolay olmamıştır.

Rusya coğrafi açıdan yaşamın sürdürülmesi için engebeli bir toprak yapısına sahiptir. Paganizm döneminde de insanlar hayatlarını rahat şekilde geçirebilecekleri yerlerde topluluk halinde yaşamaktaydılar. Doğaya olan inanışları yaşadıkları mekâna göre şekillenmekteydi. Çok tanrıcılık inancının yanı sıra insanlar kendileriyle birlikte yaşadıkları yerlerde ruhların ve yarı tanrısal sayılacak varlıkların da yaşadığına inanmaktaydı. Örneğin, bu varlıklardan bazıları suda yaşayan periler *bereginler*, ormanda yaşayan orman ruhu olarak adlandırılan *leşhiyler*di. İnsanlar kendilerini bu ruhlara ve yarı tanrısal varlıklara iyi davranmak zorunda hissetmekteydi, çünkü kötü davranış sergilediklerinde bu varlıklar tarafından cezalandırılacaklarına inanmaktaydılar.

Günümüzde de paganizm Rusya'da yeni boyutlarıyla devam etmektedir. Şöyle ki, Maslenitsa kutlamaları pagan döneminden kalma bir gelenektir ve her sene Rusya'da mart ayında kutlanmaktadır. Bazı durumlar da ise, pagan inanışı kişiler arasında halk inançları bağlamında varlığını sürdürmektedir.

Sonuç olarak birçok kez yeniden yorumlanmış ve değer yüklenmiş bir mit söz konusudur. Eski zamanlara uzanan dinsel mirasın folklorik olarak günümüze kadar devam etmesi yalnızca dünyanın yaratılışının değil, kötülüğün kökenini de

açıklamaktadır. Paganlar, doğaya karşı tutumlarını iyi yönde kullanırlarsa mükâfatını alacaklarına inanmaktaydı. Kötülüğün kendilerine felaket, uğursuzluk ve bereketsizlik getireceğini benimsemişlerdi. Burada iyiliğin ve kötülüğün ilk inanış sistemi olarak kabul gören paganizm inancında nasıl bir rol oynadığını görmekteyiz. Geleneksel toplum yapısına sahip dünyamızda Rus toplumu da buna ahlak kuralları çerçevesinde oldukça geniş bir yer vermektedir. Dini bakımdan da geçmişten günümüze Rus toplumu bu olguyu içtenlikle yaşamışlar ve gündelik hayatlarına yansıtmışlardır. Örnek olarak paskalya bayramının bahara geçiş dönemi olarak kutlanmasını ve tabiata karşı iyilik ve saygıyla yaklaşımlarını açıkça görmekteyiz.

Sonuç itibariyle söyleyebiliriz ki, Rus toplumu paganizm inancını Hıristiyanlığın kabulüne kadar yaşamıştır fakat bu değişim, ardından süregelen zaman içerisinde paganizm inanışından kopmalarına engel olmamıştır. Halen daha paganizm döneminde adetleri olan tek elin parmağıyla meşe ağacını tıklamak hareketi, beladan, musibetten korunmak, "başımıza bir şey gelmesin" anlamını yüklenerek günümüzde mevcudiyetini korumaktadır. O dönemde tıklatma hareketi yapılmasındaki amaç Perun'a ulaşabilmek ve ondan yardım istemekti(Perun'un, insanları meşe ağacından izlediği ve gerektiği zaman kendilerine yardım ettiği inancı vardı.). Paganizm, günümüz Rusya'sında varlığını sürdürmeye devam etmektedir.

ÖZET

"Rusya'da Paganizm" adlı yüksek lisans çalışmamız giriş ve üç bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde paganizmin tanımı, doğuşu ve pagan milletler hakkında bilgi verilmiştir. Birinci bölümde Rusya'da paganizm inancının başlangıcı ve Rus tanrıları incelenmiştir. İkinci bölümde Rus Paganların doğanın gücüne inanışı, yarı tanrısal atfettikleri varlıklar ve ruhlar konuları ele alınmıştır. Üçüncü ve son bölümde ise, Rus Paganların toplum yapısı, kültürleri, kutladıkları özel günler hakkında bilgi verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Paganizm, Rusya, Mit, Kült, Rus Paganizmi, Tanrılar, İnanç

ABSTRACT

Our study called "Paganism in Russia" formed with introduction and three parts.

In the introduction part, some information about the definition and existence of paganism, nations of paganism were studied. In the first part, the beginning of belief of paganism and Russian deities were researched. In the second part, Russian Pagans who believe the power of nature and semi-divine creatures and spirits were studied. In the third or last part, information about the community structure of Russian Pagans, cultures, celebrated special or festive days were given.

Key words: Paganism, Russia, Myth, Cult, Russian Paganism, Deities, Belief

KAYNAKÇA

1. Auge, Marc, **Paganizmin Dehası,** çev. Erkan Ataçay, Ankara, Dost Kitabevi Yay., 2010

2. Bleeker, Jouco, **Historia Religionum: Handbook For The Hıstory Of Religions**, Leiden, E,. J., Brill, 1969

3. Bonnefoy, Yves, **Mitolojiler Sözlüğü**, Yayına Hazırlayan: Levent Yılmaz, Ankara, Dost Kitabevi Yay., 2000

4. Dietrich, Ayşe, **Rus Edebiyatı XI-XVII Yüzyıl**, İstanbul, Multilingual, 2003

5. Dietrich, Ayşe, "Rus Mitolojisi", **Folklor ve Edebiyat**, 2003, S.36

6. Dietrich, Ayşe, **The Origins of Slavs,** Yayınlanmamış Ders Notları, Ankara, ODTÜ, Tarih Fakültesi, 2012

7. Eliade, Mircea, **Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi/Cilt III Muhammed'den Reform Çağına,** çev. Ali Berktay, İstanbul, Kabalcı Yay., 2000

8. Gündüz, Şinasi, **Anadolu'da Paganizm-Antik Dönemde Harran ve Urfa,** Ankara, Ankara Okulu Yay., 2005

9. Kurat, Akdes, N., **Rusya Tarihi Başlangıçtan 1917'Ye Kadar,** 4. Baskı, Ankara, TTK, 1999

10. Kulturologiya, **İstoriya kulturı rossii**, St. Peterburg, 2005

11. Levkievskaya, E., E., **Mifı russkogo naroda,** Moskva, İzdatelstvo astrel, 2000

12. Mikail, E., M., **Yeni Çarlar ve Rus Dış Politikası,** İstanbul, Kültür- Sanat Yay., 2007

13. Mizun, V., YU., **Taynı yazıçeskoy rusi,** Moskva, İzdatelstvo veçe, 2000

14. Morris, Brian, **Religion and Antropolgy A Critical Introduction**, New York, USA, Cambridge Uni. Press, 2006

15. Solovev, V., M., **Slovo o rossii,** Moskva, Russkiy yazık kursı, 2003

16. Ulusan, A., **Rus Ortodoksisi ve Rus Devlet Yapılanması 10. Ve 12. Yüzyıllar**, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üni., Sosyal Bilimler Ens. Tarih ABD., Ankara, 2010

17. Velimir, V., **Russkoe yazıçestvo i şamanizm**, İnstitut obşçegumanitarnıh issledovaniy, 2006

18. Vernadsky, George, **Rusya Tarihi,** çev. Doğukan Mızrak, 2. Baskı, İstanbul, Selenge Yay., 2011

19. Warner, Elizabeth, **Rus Mitleri,** çev. Mert Kireççi, Ankara, Phoenix Yay., 2010

20. Zubov, A., B., **İstoriya religiy,** Moskva, Planeta detey, 1997

ABBYY Lingvo x3, Electronic Dictionary v.14

http://www.buyukturkcesozluk.net/kelime/panteon.html, BSTS / Tarih Terimleri Sözlüğü ,1974

http://royallib.ru/book/ribakov_boris/yazichestvo_drevney_rusi.html, Rıbakov, Boris, A., **Yazıçestvo drevney rusi,** İzdatelstvo nauk

http://translate.googleusercontent.com/translate_c?hl=tr&langpair=en%7Ctr&rurl=translate.google.com.tr&u=http://en.wikipedia.org/wiki/Early_East_Slavs&usg=ALkJrhgDDZZzALMrKHIZBZJOxvXhiPWAZw